

NÉBIH
Erdészeti Igazgatóság
Erdőtervezési és Természetvédelmi Osztály
1023 Budapest, Frankel Leó út 42-44.

Tervszám: KT-5/2012

GEMENCI ERDŐTERVEZÉSI KÖRZET KÖZJÓLÉTI FEJLESZTÉSI TERVE

2 0 1 3

Tervező: Dávid József

Osztályvezető: Czírok István

Igazgató: Wisnovszky Károly

Veszprém, 2013. december

TARTALOMJEGYZÉK

TÉRKÉPMELLÉKLET	1
1. BEVEZETŐ	2
2. AZ ERDŐ IGÉNYBEVÉTELÉNEK, LÁTOGATÁSÁNAK ÁLTALÁNOS SZABÁLYAI.....	3
3. A KÖRZET ERDŐTERÜLETÉNEK ÁLLAPOTA ÉS KEZELÉSÉNEK KÖZJÓLÉTI VONATKOZÁSAI	4
4. A KÖRZET ERDÉSZETI KÖZJÓLÉTI SZEMPONTÚ VIZSGÁLATA.....	8
4.1. A körzet erdőterületeinek látogatottsága, idegenforgalmi adatok.....	8
4.2. A közjóléti tevékenység általános értékelése	9
4.3. Közjóléti létesítmények	10
4.3.1. <i>Meglévő közjóléti létesítmények.....</i>	<i>10</i>
4.3.2. <i>Megszűnt közjóléti létesítmények.....</i>	<i>28</i>
4.4. Közjóléti feltárás.....	28
4.4.1. <i>Közforgalom előtt megnyitott erdészeti magánutak</i>	<i>29</i>
4.4.2. <i>Gemenci Állami Erdei Vasút</i>	<i>29</i>
4.4.3. <i>Vízitúra nyomvonalak</i>	<i>29</i>
4.4.4. <i>Kerékpáros nyomvonalak.....</i>	<i>29</i>
4.4.5. <i>Lovas túra nyomvonalak.....</i>	<i>30</i>
4.4.6. <i>Turistautak</i>	<i>30</i>
4.4.7. <i>Tematikus nyomvonalak</i>	<i>31</i>
5. ERDÉSZETI KÖZJÓLÉTI FEJLESZTÉSI PROGRAM	32
5.1. A turizmus fogalma, erdőt érintő formái	32
5.2. A körzet erdészeti közjóléti fejlesztése	32
5.2.1. <i>Általános fejlesztési célok</i>	<i>32</i>
5.2.2. <i>Közjóléti létesítmények fejlesztési javaslatai.....</i>	<i>33</i>
5.2.3. <i>Közjóléti-feltáró hálózat fejlesztési javaslatai.....</i>	<i>35</i>
5.2.3.1. <i>Turistautak</i>	<i>35</i>
5.2.3.2. <i>Kerékpáros nyomvonalak</i>	<i>35</i>
5.2.3.3. <i>Lovas túra nyomvonalak.....</i>	<i>36</i>
5.2.4. <i>Az erdőgazdálkodás közjóléti szempontú változtatásainak javaslata</i>	<i>37</i>

Térképmelléklet

Gemenci Erdőtervezési Körzet közjóléti fejlesztési terve
- Átnézeti térkép

1. Bevezető

*Az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény (továbbiakban: Evt.) 37. § (2) bekezdése szerint az erdők és az erdőgazdálkodási tevékenységet közvetlenül szolgáló földterületek közjóléti funkciójának fejlesztése és összehangolása érdekében erdőtervezési körzetenként **közjóléti fejlesztési tervet** kell készíteni, amelyben „a fejlesztési irányokat kiemelten a meglévő turistautak, a lovaglás és kerékpározás célját szolgáló utak által előidézett közjóléti igényekre figyelemmel kell megtervezni” [Evt. 37. § (3) bekezdés].*

Az erdők közjóléti szerepe nem csupán az erdő látogatásához és a szabadidő eltöltéséhez szükséges feltételek megteremtését jelenti, amely a közjóléti tevékenység által válik valóra, hanem az erdei közjólét az erdő társadalmi (közösségi) jólétben betöltött szerepét is, amely az emberi léthez méltó feltételek fenntartásához járul hozzá egyre jelentősebb mértékben.

Az erdő a legmagasabb szervezettségi szintű szárazföldi ökoszisztéma, amely az általánosan ismert szénmegkötő, oxigéntermelő tulajdonságai mellett a természet számtalan olyan elemének biztosítja az életfeltételeit, amelyek eltűnése nehezen megjósolható folyamatok kiindulása lehet. Emellett az erdő védi többek között a vízbázisokat, a településeket, utakat, csökkenti az eróziót és nem utolsósorban nyersanyagot termel és munkahelyeket teremt, amelynek egyre nagyobb szerepe lesz a vidék lakosság-megtartó erejében. Ennek a társadalmi szerepvállalásnak csak egyik szegmensével, az erdőben végzett közjóléti tevékenységgel foglalkozunk kiemelten a Gemenci Erdőtervezési Körzet közjóléti fejlesztési tervében.

A közjóléti fejlesztési terv tájékoztatást ad a körzet közjóléti állapotáról és az érintettekkel egyeztetett közjóléti fejlesztések erdészeti hatóság által javasolt irányairól. Közjóléti szempontból vizsgálja és értékeli a körzet erdőállományát, annak kezelését és a jelenlegi közjóléti tevékenységet. Meghatározza a közjóléti fejlesztési programot, javaslatot tesz a meglévő közjóléti létesítmények fejlesztésére vagy felszámolására, újak létesítésére.

Az erdőterületek közjóléti funkciójának ellátása szempontjából szerepe van az erdőterületek közjóléti feltárásának is, ezért a terv foglalkozik az erdőtervezési körzet erdeit érintő turistaút hálózattal, a kerékpáros- és lovas túra nyomvonalakkal, azok fejlesztési lehetőségeivel.

A dokumentációban elhelyezett fotók a 2011-2012. évi állapotokat mutatják.

2. Az erdő igénybevétele, látogatásának általános szabályai

Az alábbiakban az erdőben elhelyezett/tervezett közjóléti létesítményekkel és az erdő látogatásával kapcsolatos **általános szabályozást** foglaljuk össze az Evt. és annak végrehajtásáról szóló 153/2009. (XI. 13.) FVM rendelet (továbbiakban: Vhr.) alapján.

Az **közjóléti létesítmények** közjóléti berendezések elhelyezésével kialakított *erdészeti létesítmények*¹ tekintendők, melyek hozzájárulnak az erdőt látogatók egészségének megőrzéséhez, tudásuk gyarapításához, a sportolás és a rendszeres testedzés lehetőségének biztosításához. Közjóléti létesítmény létesítéséhez, bővítéséhez, felújításához stb. az erdészeti hatóság engedélye szükséges. Közjóléti létesítmény létesítésének engedélyezése során jelenleg az *erdő igénybevétele*² vonatkozó szabályokat kell alkalmazni. Az Evt. szerint néhány kivételtől eltekintve **kizárólag a közérdekkel összhangban**, a közcélok érdekében lehet erdőterületet igénybe venni. Az ingyenesen használható közjóléti létesítmények esetében a közérdekűség az erdő hármasköréből adódóan adott, más létesítmények esetében a közérdekűséget jogszabály, vagy az önkormányzati rendelettel elfogadott helyi településrendezési terv testesíti meg.

Az *erdőben*³ és az *erdőgazdálkodási tevékenységet közvetlenül szolgáló földterületeken*⁴ elhelyezett közjóléti létesítményekről az erdészeti hatóság nyilvántartást vezet. Az erdészeti hatóság közjóléti nyilvántartása egyben alapját képezi a közjóléti létesítmények támogatásának, ezért is fontos, hogy minden létesítmény bekerüljön a nyilvántartásba és a létesítmény állapotában bekövetkező változások (pl. berendezések darabszámának változása, stb.) bejelentésre és átvezetésre kerüljenek.

Aki az erdőben nem erdőgazdálkodással összefüggő tevékenység céljából tartózkodik, az Evt. megfogalmazása szerint az **erdő látogatójának**⁵ minősül. Másként rendelkező jogszabály (pl. természetvédelmi, honvédelmi, stb.), vagy időlegesen elrendelt korlátozás hiányában **az erdőben üdülés, sportolás, kirándulás céljából gyalogosan, emberi erővel hajtott kerékpárral, lóval, valamint az erdészeti feltáró hálózat részein sport vagy turisztikai célú, lóval vontatott járművel bárki saját felelősségére ott tartózkodhat**. Az erdő látogatója az erdőben és az erdészeti létesítményekben nem okozhat kárt és csak indokolt esetben zavarhatja mások pihenését vagy az erdőgazdálkodási tevékenységet. Az erdőgazdálkodó az erdő látogatójától díjat nem kérhet, azonban jogosult felmerült kárának megtérítésére. Az erdőgazdálkodó köteles az erdőgazdálkodási tevékenysége során megrongálódott közjóléti létesítményt rendeltetésszerű használatra alkalmassá tenni, eredeti állapotába visszaállítani.

Az erdő látogatásakor az *erdősítés* területe (míg a faállomány átlagosan a két méteres magasságot el nem éri) és az *erdőrezervátum* magterülete gyalogosan, kerékpárral és lóval csak a kijelölt úton vehető igénybe. A *kiépített parkerdei utat* lovaglás céljára kizárólag akkor lehet igénybe venni, ha az a lovaglás céljára ki van jelölve. A kiépített parkerdei utat lóval vontatott járművel nem szabad igénybe venni.

Az erdőben látogatás céljából járművel – ideértve a nem sport vagy turisztikai célú, lóval vontatott járművet, valamint a nem csak emberi erővel hajtott kerékpárt is – közlekedni csak az arra kijelölt úton és csak saját felelősségre szabad.

¹ Evt. 15. §, Vhr. 1. §

² Evt. 77-82. §, Vhr. 54. §

³ Evt. 6. §

⁴ Evt. 13. § (1) alapján: tisztás, rakodó, vadföld, erdei tó, csemetekert, cserjés stb.

⁵ Az erdő látogatásának szabályairól az Evt. 91-96. §-ai rendelkeznek.

Az erdőben 24 órát meghaladó tartózkodás, sátrazás illetve sportrendezvények szervezése, turistaút és ideiglenes elárusítóhely kialakítása csak az erdőgazdálkodó hozzájárulásával történhet.

Az erdőgazdálkodó figyelmeztető táblák kihelyezésével, valamint a helyben szokásos módon **korlátozhatja az erdő látogatását**, amennyiben az a látogató testi épségét vagy az erdőgazdálkodási munkálatokat veszélyezteti. A vadászat időtartamára az erdő látogatásának korlátozását a vadászatra jogosult kezdeményezheti az erdőgazdálkodónál.

Az erdő látogatója csak a kialakított tűzrakóhelyen gyűjthet tüzet a tűzvédelmi rendelkezések betartásával. Fokozott tűzveszély⁶ időszakában, a kialakított tűzrakóhelyen, valamint az erdőn kívül, annak 200 méteres körzetében is tilos tüzet gyújtani. A tűzgyújtási tilalom idején az erdészeti hatóság korlátozhatja vagy megtilthatja az erdőben való tartózkodást is.

Tilos az erdőben élő fáról, cserjéről lombot, gallyat levágni, mohát gyűjteni. Állami területen – ha más jogszabály nem korlátozza, tiltja (pl. védett faj) – naponta, személyenként legfeljebb 2 kg gomba, vadgyümölcs, gyógynövény (egyéni szükségletet meg nem haladó mennyiség, amely kereskedelmi forgalomba nem hozható) gyűjthető.

Tilos az erdőben és a közforgalom elől elzárt erdei utakon az erdő látogatójának motorfűrészt, 0,5 kg-nál nagyobb fejtömegű fejszét, 30 cm-nél hosszabb vágólapú fűrészt magánál tartani.

Amennyiben az erdő látogatója az erdőt veszélyeztető vagy károsító cselekményt követ el, a rendészeti feladatokat ellátó erdészeti szakszemélyzet jogosult az elkövető ellen eljárást kezdeményezni, továbbá jogosult a törvényekben⁷ meghatározott intézkedések és kényszerítő eszközök alkalmazására (igazoltatás, jogellenes cselekmény folytatásának megakadályozása, tetten ért személy visszatartása, ruházat, csomag és jármű átvizsgálása, feltartóztatása).

3. A körzet erdőterületének állapota és kezelésének közjóléti vonatkozásai

A fejezetben közjóléti szempontból vizsgáljuk a körzet erdőterületeinek állapotát és az erdőállományok kezelését.

A 13 Tolna megyei települést felölelő Gemenci Erdőtervezési Körzet (ETK) Adattári⁸ területből számított **erdősültsége** 20,0%, az erdők két nagy tömbben helyezkednek el: a Duna ártéren a Gemenci erdőtömb, valamint a Szekszárdi-dombságon belül a Sötétvölgyi erdő. A körzeten belüli legerdősültebb település Őcsény (38,1%), Pörboly (34,9%) és Bába (32,7%), míg a legkevésbé erdősült település Sárpilis (1,1%).

A körzet erdőterületének **77%-a állami, 22%-a magántulajdonban van, a maradék 1% közösségi vagy vegyes tulajdonú**. Az állami tulajdonú erdők 97%-át a Gemenci Erdő- és Vadgazdaság Zrt. (továbbiakban: Gemenc Zrt.) négy erdészete kezeli, ezek között meghatározó a Szekszárdi és a Báticaséki Erdészet. Állami tulajdonú erdőkezelőként még a Közép-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság és a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság (továbbiakban: DDNPI) kezel 40 ha-nál nagyobb vagy ahhoz közeli erdőterületet.

A magántulajdonú erdők 27%-át társulások formájában, 45%-át egyéni gazdálkodóként kezelik. A rendezetlen – erdőgazdálkodóval nem rendelkező – erdők aránya a körzet teljes erdőterületéhez viszonyítva 8%, a magántulajdonú erdőkéhez viszonyítva 33%. Ezeken az erdőterületeken a földosztás során nagyszámú tulajdonos birtokába került osztatlan közös tulajdonban nagyon kicsi terület, melyet az öröklés még tovább apróz, ez az erdőgazdálkodási szervező-

⁶ A fokozott tűzveszély időszakában elrendelt tűzgyújtási tilalmat és annak feloldását az erdészeti hatóság honlapján, két országos napilapban, a közszolgálati televízióban és rádióban közlik.

⁷ Evt. 98. §, 2012. évi CXX. tv. 11-21. §

⁸ Országos Erdőállomány Adattár

dést gyakorlatilag lehetetlenné teszi. Ezekre az erdőterületekre az elhanyagoltság és a leromlott egészségi állapot a jellemző. Ezekben az erdőkben jogszerű erdőgazdálkodás nem folyik, nem is folyhat, ám a tulajdonosok terhére az erdészeti hatóságnak kötelessége elrendelni olyan erdőgazdálkodási munka elvégzését, amellyel az erdő veszélyeztetettsége felszámolható, megszűnése megelőzhető.

Az Evt. új fogalmat vezetett be az erdők **természetességi állapotának**⁹ megállapításával. A természetességi állapot erdőrésztelenként kerül meghatározásra aszerint, hogy a természetes folyamatok és az erdőgazdálkodás együttes hatására kialakult jelenlegi erdőállomány mennyire áll közel a termőhelynek megfelelő természetes erdőállományokhoz. A természetességi állapotot az Adattárban az erdők nyilvántartott adatai alapján 2009-ben erdőrésztelenként automatikusan meghatározták. A kapott eredmény a speciális ártéri viszonyok miatt nem volt megfelelő, így a körzeti erdőterv készítése során az erdészeti hatóság, az erdőgazdálkodók, a természetvédelem egyezsége alapján kidolgozott metodika szerint újból megállapításra került erdőrésztelenként a természetességi állapot. E szerint a Gemenci ETK területén *természetes erdő* természetességi állapotú erdő nincs. A bolygatatlan erdőkhez hasonló szerkezetű, természetes úton, de akár mesterségesen is létrehozott erdők, amelyben erdészeti tájidegen fajok kis mennyiségben és intenzíven terjedő fajok csak elvétve találhatók meg, a *természetszerű erdők*. A körzet erdeinek csupán 2%-át alkotják ilyen természetességi állapotú erdők. Ebbe a természetességi kategóriába tartozik a bükkösök és a kocsánytalan tölgyesek háromnegyede, a gyertyános-kocsánytalan tölgyesek ötöde, legnagyobb területtel a kőrisesek 6%-a. A körzet erdeinek legnagyobb része a *származék erdő* természetességi kategóriába tartozik, ennek aránya 33% (országos átlaga 29%). A származék erdők főként őshonos fajokból állnak, azonban a természetes erdőszerkezet bizonyos részei hiányoznak, ezen túlmenően jelentős az idegenhonos és az intenzíven terjedő fajok aránya. Ebbe tartoznak a bükkösök, a kocsánytalan tölgyesek, a gyertyános-kocsánytalan tölgyesek előző kategóriában nem szereplő területei, továbbá valamennyi gyertyános-kocsányos tölgyes, molyhos tölgyes és gyertyános. A felsorolt faállománytípusokon túlmenően a származék erdők közé sorolt a kocsányos tölgyesek, a cse-
reszek, a juharosok, a kőrisesek, a hazai nyárasok, a hazai fűzesek, valamint a hársasok több mint 60%-a. Az alacsonyabb természetességi kategóriájú erdők (*átmeneti erdők, kultúrerdők, faültetvények*) aránya 65%, amely az országos átlag (47%)¹⁰ közel másfélszerese. Ezek között legnagyobb területtel faültetvényként a nemes nyárasok és nemes fűzesek, továbbá kultúrerdőként az akácosok szerepelnek.

A körzet jellemző **faállománytípusai** területarányuk sorrendjében: nemes nyárasok és nemes fűzesek, hazai nyárasok, kőrisesek, akácosok, egyéb kemény lombosok, kocsányos tölgyesek.

A körzet legjellemzőbb (főfafajként és elegyként egyaránt előforduló) **erdőállományt alkotó fafajai** területarányuk sorrendjében: a fehér nyár, magyar kőris, akác, pannóniai nyár, kocsányos tölgy, bédai egyenes fűz, fekete dió.

A körzet erdeinek **korosztálymegoszlása** a faállomány összetételét tükrözi, az első korosztály kivételével szabályosnak nevezhető. A negyven éves korról bezárólag a tízévenkénti korosztályok területe lényegesen nagyobb, mint az afölöttieké. Az 1-10 éves korosztály közel 800 hektáros területcsökkenése az elmúlt 10 év visszafogottabb mértékű véghasználatát mutatja.

Az erdőgazdálkodás társadalmi megítélésének egyik legfőbb tényezője az erdők **véghasználatának és felújításának módja**. A síkvidéki tarvágások a faanyagtermelő erdőkben általában az előírásoknak megfelelően történnek, a természetvédelmi rendeltetésű erdőkben azonban a fahasználat és az erdőfelújítás korlátozás alá esik. Fokozottan védett területeken a nemes

⁹ Evt. 7. §

¹⁰ Az országos adatok az Országos Erdőállomány Adattár 2013. január 1-i állapotát tükrözik

nyárasok tarvágását követően teljes egészében őshonos fafajokkal történik az erdőfelújítás (ezt nevezzük erdőszerkezet-átalakításnak), a nem fokozottan védett területeken ez csak részben történik így. A védett és fokozottan védett területeken a véghasználatra előírt nemes nyárasok több mint felét átalakították. Az átalakítás eredményességét csökkentik a természetvédelmi korlátozások (pl. fokozottan védett madár fészkének védőzónájában az ápolások nem időben történő elvégzése miatti csemetepusztulás) és az ismétlődő abiotikus károsítások (pl. árvizek).

A nem védett síkvidéki területeken az erdőgazdálkodók a hazai nyáras és akác állományokban általában sarjztatásos erdőfelújítást, a nemes nyárasokban a tarvágást követően pedig a hagyományos mesterséges erdőfelújítást alkalmazzák.

A Szekszárdi-dombvidéken a Gemenc Zrt. elkezdte a fokozatos felújítógát alkalmazását elsősorban a bükk és kocsánytalan tölgy főfajú állományokban. Erre alapozottan magról történő természetes felújítást végeznek, melyet erősen akadályoz a nagyon jól újuló ezüst hárs gyors fejlődése, rendszeres visszaszorításuk jelentős többletmunkát követel meg az erdőgazdaságtól.

Az egész körzetre vonatkozóan a magas vadlétszám miatt sikeres erdőfelújítást csak vadkár-elhárító kerítés védelmében lehet végrehajtani.

Az elmúlt 10 év átlagában a Gemenci ETK területén évi 171,4 ha-on tarvágás, 4,4 ha-on fokozatos felújítógát történt. Az éves szinten keletkező erdőfelújítási kötelezettségnek az erdőgazdálkodók eleget tettek, ezen túlmenően a mezőgazdasági területek bevonásával évente 6,9 ha erdőt telepítettek. Az erdőtelepítések csökkenő tendenciájúak, a befejezett erdőtelepítések területe 50%-kal meghaladja az újonnan belépő területekét.

Az ún. üzemtervtől eltérő fahasználatok jelentős része a nagyberuházásokkal összefüggésben (M9-es autót, szekszárdi Duna-híd, Szekszárd elkerülő út, M6-os autópálya építése és ezekhez kapcsolódó anyagnyerő helyek létesítése), engedélyezett módon történt.

A 96/2011. (X. 17.) VM rendelet (a továbbiakban: erdőterv rendelet) alapján a Gemenci ETK-ben az elkövetkezendő 10 évben max. 2.800 ha-on végezhető el véghasználat, melyek között 2.300 ha tarvágással érinthető, 500 ha pedig a fokozatos felújító- és a szálalógát tervezett redukált területe. Az elkészült körzetterv 2.305 ha tarvágási lehetőséget és mindössze 120 ha fokozatos felújító- és szálalógátat tartalmaz.

Az erdőgazdálkodás közjóléti szempontú vizsgálata során az **üzemmód**¹¹ megoszlását is áttekintettük. Eddig gyakorlatilag vágásos üzemmódban kezelték az erdőgazdálkodók az erdőt, azaz a véghasználatok során erdőfelújítási terület keletkezett (melyet a nem szakmabeliek általában üres területnek gondolnak) és csupán 145 ha-on volt faanyagtermelést nem szolgáló üzemmód. Ebben jelentősnek tekinthető változás következett be a 2012. évi körzeti erdőtervezés során. A folyamatos erdőborítást biztosító üzemmódok területe 716 ha-ra növekedett (a faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódú erdők területi növekedésén túlmenően megjelent a szálaló és az átalakító üzemmód is). A vágásos üzemmódú erdők 73%-ában a fahasználatok részlegesen korlátozottak (magasabb vágásérettségi kor, véghasználati területek korlátozása, hagyásfa és holtfa visszahagyási kötelezettség, vízpart kímélete, tájidegen erdők átalakítása, tájidegen fafajok visszaszorítása, teljes talajelőkészítés korlátozása, állat- és növényfajok védelme).

Az ETK területén **a terület vadeltartó-képességéhez viszonyított kiugróan magas vadlétszám** miatt az erdők felújítása védelem nélkül nem lehetséges, továbbá erősen kérdésessé válik a jogszabályi előírások következtében bevezetendő folyamatos erdőborítást biztosító

¹¹ Evt. 29. § (1)-(2)

erdőkezelési üzemmódok (átalakító, szálaló) eredményessége. A lehulló makk megmaradása és csírázása, az újulat életfeltételeinek megteremtése és megvédése, az elültetett csemeték, suhángok megvédése érdekében szükség van vadkárelhárító kerítések építésére. Ezek időlegesen korlátozzák a vad által „igénybe vehető” területet, ez által még nagyobb vadterhelés jut a vadkárelhárító kerítésen kívüli területekre, továbbá rontják az erdőképet is. A Duna árterén a vadkárelhárító kerítések árvizek idején akadályozzák a vad mozgását, menekülését, továbbá az árhullám levonulását is akadályozhatják, ezért az árvízlevezető sávokban nem is építhetők. A vadkárelhárító kerítések jelenlegi hossza a gemenci ETK területén 215 km, a bekerített erdőterület nagysága 1.072 ha.

Az erdőgazdálkodás hosszú távú célját az elsődleges **rendeltetés** adja meg, amelyet erdőrésztelenként kell meghatározni. Emellett további rendeltetések is megadhatók, melyeket szintén figyelembe kell venni az erdőgazdálkodás során¹².

A körzet erdeinek elsődleges rendeltetései között meghatározó a védelmi rendeltetésű erdők 72,8%-os aránya, valamint a gazdasági rendeltetésű erdők (faanyagtermelő erdők) 25,8%-os területfoglalása. A közjóléti rendeltetésű erdők mindössze 1,4%-os arányt képviselnek.

A védelmi rendeltetésű erdők 92%-a természetvédelmi rendeltetésű, ezen területek 24%-a fokozottan védett természetvédelmi terület. A Gemenci ETK területén országos jelentőségű védett természetvédelmi területként megtalálható a Duna-Dráva Nemzeti Park Gemenci törzsterülete (8.378 ha, benne a Buvat Keszeges-tó Erdőrezervátum is), a Kapszeg-tó Természetvédelmi Terület (10 ha), továbbá helyi jelentőségű védett természetvédelmi területként a Szekszárd - Sötétvölgyi erdő (505 ha).

A közjóléti elsődleges rendeltetésű erdők között a parkerdők és a kísérleti erdők aránya 1:2. Parkerdő rendeltetés a Sötétvölgyi Parkerdő északi részén (védett területen kívül), valamint a Pörbolyi Ökoturisztikai Központ erdeiben van. A kísérleti erdő rendeltetés a Fadd közigazgatási területéhez tartozó, jellemzően nemes nyáras faállományú erdőrészekben található.

9.077 ha-on – elsősorban természetvédelmi elsődleges rendeltetésű területen – az erdőrészeknek további rendeltetése is van. Ezek közül a Natura 2000 rendeltetés meghaladja a 8.500 ha-t, azon túlmenően még a talajvédelmi és a partvédelmi rendeltetés éri el a száz hektáros nagyságrendet. A további rendeltetések között a közjóléti rendeltetések 167 ha-t tesznek ki. Itt a parkerdők és a kísérleti erdők aránya 1:5. Parkerdő rendeltetés a Sötétvölgyi Parkerdő három erdőrésztében (Erzsébet-völgyi tisztás mellett, Fekete-kút és Haramia-forrás által érintett erdőrészek), továbbá a Malomtelelői tanösvény által érintett erdőrésztben található. Kísérleti erdő a Sötétvölgyi Parkerdő előzőekben említett két forrásához tartozó erdőrészek közötti és az azoktól délre eső erdőrészekben, a keselyűsi erdészeti épületek (Gemenc Zrt. Szekszárdi Erdészeti központja, vadászház) környéki erdőrészekben, valamint a Bátához tartozó ártéri területen elszórtan találhatók.

Az erdő közjóléti „használhatóságát” az erdőt ért **biotikus és abiotikus hatások** rövidebb-hosszabb ideig erőteljesen befolyásolhatják. Az ártéren az évi 2-3 alkalommal jelentkező árvíz lehetetlenné teszi a közjóléti használatot, sőt az ezeket követő szünys időszakok is eléggé megkeserítik azt. Ezen túlmenően Gemenc esetében a jelentős kiterjedésű fokozottan védett területek látogatási korlátozása, továbbá a jelentős vadgazdálkodási tevékenységekhez kötődő időszaki korlátozások is szűkítik az erdők közjóléti használatának lehetőségét.

Legjelentősebb kárforma a csúcsszáradás, amely alapvetően a fűzek, az akácok és a kőrisen tapasztalható.

Gemenc Európa legnagyobb összefüggő árterülete, a Duna szabályozását követően a XIX. század második felére alakult ki a ma jellemző tájkép. Ekkorra a folyam kanyarulatait átvágva létrejöttek a mai mellékágak és szigetek. Nemzetközi szinten is kiemelkedő természeti érték

¹² Evt. 22-26. §

jött létre, amely természetvédelmi oltalom alatt áll. **Gemencet sajátos vízjárása, kiemelkedő és rendkívül értékes növény- és állatvilága, az erdőtenyészet számára kiváló adottságai, világhírű gímszarvas állománya és jelentős vaddisznóállománya teszi egyedivé.** A Gemenc területén folytatott tevékenységek mindegyike igyekszik kihasználni az egyediségből eredő különleges adottságokat, ám ezek nem mentesek a konfliktusoktól. A jogszabályok a természetvédelem prioritását biztosítják ugyan, ám ebben az emberi beavatkozások által kialakult környezetben továbbra is szükséges az élet- és vagyonvédelem, az értékvédelem miatt az emberi tevékenység. A természetvédelem, az erdőgazdálkodás, a vad- és halgazdálkodás, valamint a turizmus érdekei sok esetben egymás ellen hatnak, jelentős kompromisszumokra van (lenne) szükség, az eredményesség miatt az együttműködésnek kiemelkedő a szerepe.

4. A körzet erdészeti közjóléti szempontú vizsgálata

4.1. A körzet erdőterületeinek látogatottsága, idegenforgalmi adatok

A két, jellegében teljesen más erdőtömb látogatottságában is megmutatkozik a **kettősség**. Ez az adottságokon, a térbeni elhelyezkedésen túlmenően alapvetően a látogathatóság feltételeiből is adódik.

Az **ártéri erdők felkeresését** az árapadások az azt követő vízborítottság hossza, a csapadékos időjárás, a terep- és növényzetviszonyok, a szűnyogos periódusok, továbbá a védettség fokából eredő korlátozások, valamint a vadászati tevékenységgel járó időtartambeli és napszaki korlátozások határozzák meg. A számos befolyásoló tényező miatt **itt csak az irányított, valamint vezetékes túrázási formáknak van létjogosultsága és kialakult gyakorlata.** Ezt alapvetően a Gemenc Zrt. által működtetett **Gemenci Állami Erdei Vasút** biztosítja, amely menetrend szerint közlekedtetni járatait, ám emellett előzetes egyeztetés alapján különvonatokat is indít. A keskeny nyomtávú erdei vasút jelenleg 30 km-es fővonallal rendelkezik, a Pörbolyi Ökoturisztikai Központ és Báránypok között közlekedik, megállóhelyein, illetve azok környezetében létesültek a különböző közjóléti létesítmények. Gemenc belső világának megismerését döntően ez az erdei vasutas természetjárás, illetve az erre felfűzött vezetékes túrák (gyalogos, kerékpáros, kenus, sétahajós) biztosítják. Éves forgalmát a vízjárás alapvetően befolyásolja, 2010-ben 23 ezer utasa volt, az előző évek átlaga 40 ezer fő körül mozgott. Az utasok a Gemenc Zrt. Ökoturisztikai Központjának egyéb szolgáltatásait is igénybe veszik.

Az erdei vasúthoz nem kötődő, erdőterületet érintő látogatás a Gemenc Zrt., illetve a DDNPI által **szervezett és vezetett szárazföldi és vízi túrák** alkalmával történik, ez éves szinten egy-két ezres nagyságrendű.

Ugyancsak az erdőterület látogatottságához kötődik a világhírű gímszarvas állomány vonzotta **vadászturizmus**, melynek éves becsült létszáma 650-700 fő. A szabadon látogatható **táborhelyek, horgász helyek** éves becsült forgalma 4-5 ezer fő, ők nem, vagy csak érintőlegesen látogatják az erdőt.

A töltésen jelölt túraútvonalon, kerékpározható nyomvonalon tapasztalható még kirándulóforgalom, nagyságrendje nem meghatározható. Erdőterületet alig érintenek, számukra az erdő, mint tájképi elem bír jelentőséggel. Ez alól egyrészt az Alföldi Kéktúra Lassi – Bajai Duna-híd közötti szakasza, másrészt az előzőhöz kapcsolódó kék kereszt (Malomtelelő – Lassi közötti szakasza) képez kivételt.

A Szekszárdi-dombság részét képező **Sötétvölgyi erdő** elsősorban a szekszárdiak kedvelt kirándulóhelye. Ez az erdőtömb szabadon látogatható, ezt mutatja kiterjedt turistaút hálózata is, mely együttes hossza 27 km. Fő látogatási módja gépjárműhöz kötött. A kirándulók északról, a 6-os számú főút felől közelítik meg, az autókat vagy a horgászto melletti autóspihenőben,

vagy az aszfalt burkolatú út végén kialakított Erzsébet-völgyi parkolóban hagyják, és ezekről a helyekről indulnak rövidebb-hosszabb körtúrára, veszik igénybe a kihelyezett közjóléti berendezéseket. Ezek mellett a Sötétvölgyi erdőbe gyalogosan érkezők, a területen átmenő túrázók száma lényegesen kevesebb. Összességében a Sötétvölgyi erdőt évente pár tízezer látogató keresi fel.

Az ETK területén található Szekszárd. A Tolna megyei székhely lakossága közel 34 ezer fő. A körzet határaihoz további három nagyobb város – Bonyhád, Bátaszék, Baja – csatlakozik, itt összesen 58 ezer ember él. A négy városban kb. 50 ezer nap vendégéjszakát töltenek a nem helyben lakók. Ez összességében több mint 140 ezer főt jelent, melyhez Gemenc vonzerejének köszönhetően szárazföldi és vízi úton érkező, ismeretlen létszámú olyan érdeklődő kapcsolódik, aki a körzet erdőterületeit felkeresheti.

4.2. A közjóléti tevékenység általános értékelése

A Gemenc Zrt. több évtizedes sikeres munkájának eredményeként, valamint a DDNPI-nek és Szekszárd város Önkormányzatának köszönhetően a Gemenci ETK területén az erdészeti hatóság nyilvántartása szerint **23 db közjóléti létesítmény** van. Ezek magától értetődően a Gemenci- és a Sötétvölgyi erdőben koncentrálódnak, azon belül mindkettőnek megvan az eltérő adottságokból következő sajátossága.

A Duna ártéren a Gemenc Zrt. közjóléti tevékenységének szervező központja, kiindulási pontja a **Pörbolyi Ökoturisztikai Központ** (a továbbiakban: ÖTK). Innen indul az erdei vasút, melynek megállóhelyeihez kötődnek a különböző célból létesített közjóléti létesítmények, itt van az erdei iskola és az ahhoz kapcsolódó foglalkoztatók, itt vannak a különböző bemutatóhelyek, a szervezett túrák, egy vagy több napos programok, táborok kiindulási pontja, helyszíne. Az ÖTK-ban számos információs anyag, ökoturisztikai térkép mutatja be Gemencet és környezetét. Az ÖTK által szervezett egy vagy többnapos programok során ismerhető meg Gemenc összetett élővilága, az ott folyó tevékenységek. Az erdei vasúthoz kötődő vízitúrák (kenu, sétahajózás) alkalmával lehet igazán megismerni Gemenc csodálatos vízi világát.

Az **erdei vasút megállóhelyein** különböző szabadidős tevékenységek végzésére alkalmas közjóléti berendezéseken túlmenően **erdei pihenőhelyek, bemutatóhelyek, tanösvények** mutatják be Gemenc sokszínűségét. A felsoroltak a Gemenc Zrt. által üzemeltetett weblapon részletesen, naprakészen megtalálhatók.

A DDNPI Báránfokon rendezett be egy múzeumot – **Élet az ártéren kiállítás** címmel –, továbbá tanösvényeket létesített. Ezen túlmenően három **madármegfigyelő torony** is várja a vízi világ iránt érdeklődőket. A nemzeti park is szervez vezetékes szárazföldi és vízi túrákat.

Összességében megállapítható, hogy Gemencen a lehetőségekhez igazítottan jó színvonalú közjóléti tevékenységet végez a Gemenc Zrt. és a DDNPI.

A Szekszárd város kirándulóerdejének számító Sötétvölgyi erdőben a Gemenc Zrt. a horgászó melletti autós-pihenőn túlmenően egy 570 ha-os kirándulóerdőt tart fenn **Sötétvölgyi Parkerdő** névvel. Ezen a területen az igényekhez igazítottan különböző helyszíneken közjóléti berendezés-csoportok várják a kirándulókat. A helyi védettséget élvező Sötétvölgyi erdő élővilágát egy tanösvény mutatja be. A különböző közjóléti helyszíneket jelzett turistautakon lehet elérni.

A Sötétvölgyi Parkerdőben végzett közjóléti tevékenység megfelelő, ám fejlesztésre szorul.

Szekszárd belterületén, a **Kálvárián** lévő erdőben az önkormányzat létesített kirándulóhelyet. Berendezései rossz állapotban vannak, a jelentkező igényeket nem tudja kielégíteni.

A korábbiakban a Csörge-tó kedvelt kirándulási célpont volt, ám a víz eltűntével az megszűnt. Pár éve újra van víz a mederben, Szekszárd városa megkezdte a terület helyreállítását, horgász és pihenőhely kialakítását. Miután ez a terület már nem tartozik az erdőtörvény hatálya alá, így a Csörge-tó melletti fejlesztéseket erdészeti közjóléti tervünk nem tartalmazza.

A Gemenci ETK fentiekben bemutatott erdőterületein kívül más erdőkben közjóléti tevékenység nem folyik.

4.3. Közjóléti létesítmények

A közjóléti létesítmény a közjóléti berendezések funkcionális egységével kialakított erdészeti létesítmény, amely hozzájárul az erdőt látogatók egészségének megőrzéséhez, tudásuk gyarapításához, a sportolás és rendszeres testedzés lehetőségének biztosításához.

A következő alfejezetekben a Gemenci ETK erdőterületein lévő közjóléti létesítményeket, továbbá a közelmúltban (5 évre visszamenően) megszüntetett erdei közjóléti létesítményeket mutatjuk be. Az ETK által lefedett településeken az erdőterületeken kívül is található az ismeretszerzést szolgáló, a szabadidő eltöltést biztosító helyszínek, ezeket tervünk nem tartalmazza.

4.3.1. Meglévő közjóléti létesítmények

A. TURISZTIKAI ERDŐ

Sötétvölgyi Parkerdő

Elérési lehetőség: Autóval a 6-os számú főközlekedési út Szekszárd és Kakasd közötti szakaszáról a Sötétvölgyi-tónál lekanyarodva egészen az Erzsébet-tisztásig vezető aszfaltos úton. Gyalogosan az alábbi részletezés szerint számos turistaúton.

Elhelyezkedés: Szekszárdi-dombság északnyugati részén.

Súlypont EOV koordinátái: X 617.257, Y 110.391

Területe: 570 ha

Kezelő: Gemenc Zrt.

Befogadóképesség: 300 fő

A Sötétvölgyi Parkerdő a szekszárdiak kedvelt kirándulóhelye. A várostól nyugatra helyezkedik el az az erdőtömb, melynek 570 ha-os területén a Gemenc Zrt. több pihenőhelyet, forrásfoglalást magába foglaló turisztikai erdőt alakított ki.

A kedvelt kirándulási célpont **fő megközelítési módja** gépjárműhöz kötődően északi irányból, a 6-os számú főközlekedési út felől történik. A kiránduló erdőben az Erzsébet-völgy bejáratáig, valamint a gyermektáborig szabad járművel közlekedni, ezeken a szakaszokon aszfalt burkolatú út van.

A turisztikai erdőt **számos turistaút** tárja fel, ezek változatos gyalogos elérhetőségi lehetőséget biztosítanak. A turistautak gerincét a Rockenbauer Pál Dél-dunántúli Kéktúra adja, amely Szekszárd belvárosi részével teremti meg a közvetlen gyalogos kapcsolatot. Egy méretes „S” betűt leírva tárja fel a kirándulóerdőt, majd ezt követően dél felé (Grábóc irányába) hagyja el azt. A kéktúra nyomvonala Szekszárd belterületéről elindulva a szőlőtáblák között jelentősen emelkedik egészen a Bati-kereszt közelében lévő nyeregpontra. Miután ez a nyomvonalszakasz egybeesik a Mária Úttal is, ezért a meredek 1,5 km hosszú szakaszra 5 db, a Bati-kereszt mellé további 2 db pad elhelyezését javasoljuk (ezek a helyszínek nem erdőterületen vannak, a kihelyezéshez önkormányzati közreműködés kell).

A **Várhegy keleti oldalában** egy 4 m járószint magasságú **kilátó** található, amely mellé 2012-ben a Gemenc Zrt. Bátaszéki Erdészete erdei bútor garnitúrát és padokat helyezett ki. Miután

a kilátó legmagasabb járószint magassága nem éri el a 6 m-t, ezért az a Vhr. 1. § v) pontja alapján nem minősíthető erdei kilátóként közjóléti berendezésnek.

A kilátó közelében egy védőház található.

Az **Erzsébet-tisztáson** és a vele szemközti völgyoldalban számos pihenő berendezés található (a Sötétvölgyi-tó felől idáig szabad járművel közlekedni). A két közeli helyszín több száz fős szabadtéri rendezvény megtartására is alkalmas. A Gemenc Zrt. ezen a közjóléti helyszínen erdei tornapálya és erdei játszótér kialakítását tervezi.

Közjóléti berendezések az Erzsébet-tisztás közelében

A turisztikai erdő területén a fentiekén túlmenően **még három, jellemzően tisztások széleihez közeli helyszínen** található közjóléti berendezés-csoport, állapotuk vegyes. 2012 őszén a Gemenc Zrt. a Fekete-réten és a Hatszögletű faháznál a tűzrakóhelyeket helyreállította, a rossz állapotú erdei bútor garnitúrákat és padokat újakra cserélte.

Az említett három helyszínt a turistatérkép jól ábrázolja.

A Sötétvölgyi Parkerdőben **három foglalt forrás** – Haramia-forrás, Fekete-kút, Fazekas-forrás – is található.

A **Haramia-forrás** közelében lévő közjóléti berendezéseket a Gemenc Zrt. Bátaszéki Erdészete 2012 őszén megújította.

Haramia-forrás

A **Fekete-kutat** 1979-ben foglalták be. A foglalás lefeszégetett ajtaját pótolni kell, ezzel párhuzamosan a forrás kitakarítását, fertőtlenítését is el kell végezni. A forrásfoglalás körül több helyen is felszínre tör a víz, ezek befoglalása nem cél. A forráshoz vezető szép gyalogos fahídat a meredek ösvény miatt esős időben nehéz megközelíteni, ezen 10 fm doronglépcső megépítése nagyban segítene. A Fekete-kút közelében (a mély vízmosás másik oldalán) 2001-ben a Tolna Megyei Természetbarát Szövetség a neves természetjárók tiszteletére egy faragott emlékoszlopot állított, melyet a mai napig rendszeresen koszorúznak. A kopjafa mellé a Gemenc Zrt. Bátaszéki Erdészete 2012 őszén 1 db erdei bútor garnitúrát helyezett el.

Fahíd és...

emlékoszlop a Fekete-kútnál

A **Fazekas-forrás** kevésbé látogatott, ezért nincs szükség környezetében pihenő-berendezések kihelyezésére, ám a forráshoz vezető ösvény rendszeres kaszálása elvégzendő, továbbá a meredek szakaszon fadorong lépcsőt javaslunk építeni.

A téglából épített **Fekete-híd** nagyon tetszetős, jó állapotban van. A híd felső, téglából épített részét a Gemenc Zrt. Bátaszéki Erdészete 2012 őszén helyreállította, környezetében a korábban feltöltődött medret rendezte.

A turisztikai erdő területén a Gemenc Zrt. korábban 8 db tájékoztató táblát is kihelyezett, melyek információs felülete 2012 őszén megújult.

B. ERDEI PIHENŐHELYEK

Borrévi pihenőhely

Elérési lehetőség: Gyalogosan az Alföldi Kéktúra illetve a Mária Úton haladva.

Elhelyezkedés: A Sió hullámterében, a meder közelében lévő tisztáson, Báránfyoktól keletre ~3 km-re. EOY koordinátái: X 632.552, Y 110.859

Terület: ~0,1 ha

Kezelő: Gemenc Zrt.

Befogadóképesség: 20 fő.

Az erdei pihenőhelyet a Gemenc Zrt. „Az Országos Kékkör Dél-Alföldi Régiót érintő nyomvonalának és attrakcióinak multifunkciós fejlesztése” című projekt keretében létesítette 2013-ban az Őcsény 8TI jelű erdőrészletben. A pihenőhelyen 3 db erdei bútor garnitúra és 1 db tájékoztató tábla található.

Szomfovai pihenőhely

Elérési lehetőség: Kerékpárral és gyalogosan az Alföldi Kéktúra nyomvonalán, a Duna töltésén haladva.

Elhelyezkedés: A Duna jobb oldali töltése mellett, annak mentett oldalán, Keselyűstől délre ~5 km-re. EOv koordinátái: X 635.763, Y 104.909

Terület: ~0,1 ha

Kezelő: Gemenc Zrt.

Befogadóképesség: 20 fő.

Az erdei pihenőhelyet a Gemenc Zrt. „Az Országos Kékkör Dél-Alföldi Régiót érintő nyomvonalának és attrakcióinak multifunkciós fejlesztése” című projekt keretében létesítette 2013-ban a Decs 73D jelű erdőrészlet keleti sarkában, a szomfovai erdészház közelében. A pihenőhelyen 3 db erdei bútor garnitúra és 1 db tájékoztató tábla található.

Gyöngyösoldali pihenőhely

Elérési lehetőség: Kerékpárral és gyalogosan az Alföldi Kéktúra nyomvonalán, a Duna töltésén haladva.

Elhelyezkedés: A Duna jobb oldali töltése mellett, annak mentett oldalán, a Malomtetelelő felé leágazó kék+ jelzésű turistaút végpontjának közelében, a Szomfovai pihenőhelytől délre ~6 km-re. EOv koordinátái: X 634.889, Y 100.105

Terület: ~0,1 ha

Kezelő: Gemenc Zrt.

Befogadóképesség: 20 fő.

Az erdei pihenőhelyet a Gemenc Zrt. „Az Országos Kékkör Dél-Alföldi Régiót érintő nyomvonalának és attrakcióinak multifunkciós fejlesztése” című projekt keretében létesítette 2013-ban a Decs 65D jelű erdőrészlet keleti, töltés menti szélén. A pihenőhelyen 3 db erdei bútor garnitúra és 1 db tájékoztató tábla található.

Szekszárd - Kálvária

Elérési lehetőség: Szekszárd város belterületi utcáin (Kilátó u., Kurta u.) járművel és gyalogosan, továbbá a piros sáv jelzésű turistaúton gyalogosan.

Elhelyezkedés: Szekszárd város belterületén a Kálvária-dombon a Bartina elnevezésű városrészen. Súlypont EOv koordinátái: X 622.791, Y 111.477

Területe: 1,0 ha

Kezelő: Szekszárd Megyei Jogú Város Önkormányzata

Befogadóképesség: 30 fő.

A belterület által gyakorlatilag körbevett Kálvária-domb meredek északi és keleti oldalát erdő borítja (erdőtervi jele: Szekszárd 38 A). Az erdőn áthalad a piros jelzésű turistaút, melynek meredek szakaszán 120 fm hosszú fapallós lépcső van igen rossz állapotban.

A Kálvária-domb tetején és a lépcső mellett padok, erdei bútor garnitúrák, védőházikók kihelyezésével pihenőhelyet alakított ki a helyi önkormányzat. A közjóléti berendezések közepes vagy rossz állapotúak.

A Kálvária a lakosság kedvelt sétáló- és kocogó helye, ezért közjóléti fejlesztése indokolt. Legsürgősebb a lépcső újjáépítése, jelenlegi állapotában (2012. évi) igen balesetveszélyes. Ezen túlmenően a meglévő közjóléti berendezések cseréjére, illetve mennyiségük növelésére is szükség van. A domboldal teraszos kialakítású (10-12 terasz található az erdőben), ezek lehetőséget kínálnak új sétautak és pihenőhelyek kialakítására, ez által közjóléti szempontból az erdő lényegesen nagyobb területe válna feltárttá. A rongálások felszámolásával lehetőség nyílik tájékoztató táblák kihelyezésével tanösvény, egyszerű tornaeszközök kihelyezésével

tornapálya kialakítására is. Az előzőekben leírtak végrehajthatósága érdekében részletes közjóléti fejlesztési tervre, a beruházás erdészeti hatóság általi engedélyeztetésére van szükség.

Védőház és erdei bútor garnitúra a Kálvária-dombon

C. ERDEI AUTÓSPIHENŐ

Sötétvölgyi autóspihenő

Elérési lehetőség: A 6-os számú főközlekedési út Szekszárd és Kakasd közötti szakaszáról a Sötétvölgyi-tónál lekanyarodva.

Elhelyezkedés: Közvetlenül a 6-os számú főközlekedési út mellett, a Szekszárdi-dombság északnyugati sarkában. Súlypont EOY koordinátái: X 617.000, Y 112.633

Területe: 0,3 ha

Kezelő: Gemenc Zrt.

Befogadóképesség: 200 fő.

A Sötétvölgyi autóspihenő közvetlenül a 6-os számú főút és a Sötétvölgyi-tó mellett van, innen érhető el járművel és gyalogosan a Sötétvölgyi Parkerdő. A tó kedvelt horgász hely.

A tavat és a parkolót jelenleg a Szekszárdi Közalkalmazott Horgászegyesület üzemelteti, egyébként az erdőtervezett területeket (a tó és a parkoló is az) a Gemenc Zrt. kezeli.

A 3.000 m² kiterjedésű parkoló szépen fásított (jellemzően középkorú platánok és ezüst juharok biztosítják az árnyékos helyet), egyidejűleg akár 150 db személygépkocsi leálló helyét is biztosítani tudja.

Elhelyezkedéséből adódóan igen látogatott helyszín, büfé és konténeres WC-k (TOIFOR) is található itt. A főútra kihelyezett KRESZ-tábla csak a Sötét-völgyben található gyermektábor jelöli, a pihenőhelyet és a parkerdőt nem. Javasoljuk ezek pótlását, a főúton közlekedő idegent is tájékoztatni kell az itteni közjóléti létesítményekről, az azok által biztosított számos szolgáltatás igénybevételi lehetőségéről.

A jelentős forgalomra való tekintettel az autóspihenőben további 5-5 db erdei bútor garnitúra és pad, 2-3 tűzrakóhely elhelyezése szükséges.

D. ERDEI KILÁTÓK

Nyéki torony

Elérési lehetőség: Az 55 sz. főút Baja-Bátaszék közötti szakasza mentén található pörbolyi gátörháztól induló tanösvény felől közelíthető meg gyalogosan egy gyalogos fahídon át. A tanösvény töltésen vezető szakasza kerékpárral is használható.

Elhelyezkedés: A kilátó a Duna hullámtérben, az ártéri erdőben megbúvó holtág mentén épült, Bajától ~8 km-re, a Pörbolyi Ökoturisztikai Központtól ~1 km-re.

EOV koordinátái: X 634.559, Y 94.187

Terület: Fokozottan védett területen áll, csak engedéllyel és vezetővel látogatható.

Kezelő: DDNPI

Befogadóképesség: 2-3 fő.

A hét méter magas, háromszintes madármegfigyelő torony a Nyéki-Holt-Duna fokozottan védett területén áll, csak természetvédelmi engedéllyel rendelkezők látogathatják.

Báta közigazgatási területén van.

A megközelítést szolgáló 350 fm hosszú gyalogösvény a Nyéki-Holt-Dunai tanösvénytől indul, rajta egy 14 fm hosszú, tetszetős megjelenésű gyalogos fahíd biztosítja az egyik fokon való átkelés lehetőségét. A DDNPI munkatársai a vízi világ megfigyelésére ide (is) szoktak szervezni vezetékes túrákat.

A gyalogos fahíd rossz műszaki állapotú, használata balesetveszélyessé vált, sürgősen újjáépítendő. Maga a kilátó is rossz műszaki állapotban van. Inog, lépcsőfokait és járópallóit a korhadás már a törés határáig gyengítette, balesetveszélyessé vált. Amennyiben a kilátó létét a DDNPI továbbra is fontosnak ítéli, akkor annak sürgős felújítására van szükség. Ennek megtörténteig a feljutást az alsó lépcső elbontásával fizikailag meg kell akadályozni, vagy az egész kilátót el kell bontani.

Gyalogos fahíd a Nyéki-toronyhoz vezető ösvényen (2011)

Bátai torony

Elérési lehetőség: Az 55 sz. főút Baja-Bátaszék közötti szakasza mentén található pörbolyi gátörház mellett lévő töltésen dél felé elindulva érhető el. Báta felől a töltésen északi irányba haladva közelíthető meg. A töltés gyalogosan és kerékpárral szabadon használható, járművel csak töltésjárhatósági engedéllyel.

Elhelyezkedés: A Duna hullámtérben, az ártéri erdő szélén, ill. egy holtág mentén, a védtöltés mellett került kialakításra. A Pörbolyi Ökoturisztikai Központtól és Báta belterületétől egyaránt ~5-5 km-re van. EOV koordinátái: X 631.637, Y 91.916

Terület: ~ 0,2 ha

Kezelő: DDNPI

Befogadóképesség: 8-10 fő.

A Bártai-Holt-Duna partján lévő madármegfigyelő torony a Duna töltésétől induló 100 fm-es sétaúton és egy 7 fm-es fahídon áthaladva érhető el. Bártai közigazgatási területén fekszik, fenntartója a DDNPI.

A Duna töltésére szervezett gyalogos és kerékpáros túrák egyik megállóhelye.

A madármegfigyelő torony kétszintes, a közvetlenül hozzákapcsolódó fahíddal együtt jó állapotú. A megközelítést szolgáló gyalogösvény a főtöltés és egy oldaltöltés közötti, háromszög alakú, rendezett, rendszeresen kaszált helyszínről indul, ide egy kis pihenőt is kialakított a fenntartó (2 db erdei bútor garnitúra, 1 db tájékoztató tábla). Ezen túlmenően a töltés mellett egy tájékoztató oszlop is jelzi a madármegfigyelő torony hollétét.

A gyalogösvény a holtágat kísérő erdősávon (Bártai 32 A jelű erdőrészlet) halad keresztül. Az ösvény közelében egy óriási fehér nyár hagyásfa áll. Javasoljuk, hogy a fa láthatósága érdekében a cserje- és alsó koronaszintben egy 6-8 m széles rálátó nyíladék készüljön, ezen vezessenek egy gyalogösvényt a fáig (20 fm). Az ösvény elágazásába egy tájékoztató tábla kihelyezését is javasoljuk (fafaj, származás, kor, méretek, ártéren betöltött szerep).

Bártai-torony a fahíddal

Az előzőekben ismertetett két kilátón kívül a Malomtelelői-tanösvény részeként **még egy** madármegfigyelő célú erdei **kilátó található a Malomtelelő-tó mellett**. Ennek bemutatása közjóléti berendezésként a tanösvény leírásánál található.

E. ERDEI VASÚT MEGÁLLÓHELYEINEK KÖRNYEZETE

A **Gemenci Erdei Vasút** 30 km-es fővonallal rendelkezik. Az erdei vasút megállóhelyeinek környezetében *erdei vasút környezete* típusjelzéssel az alábbi állomásokon található közjóléti létesítmény:

- **Pörbölyi végállomás**
- **Lassi**
- **Malomtelelő**
- **Gemenc-Dunapart**
- **Keselyűs**
- **Báránfok**

A Gemenc Zrt. a Pörbölyi, a Lassi és a Malomtelelő **állomások akadálymentesítését tervezi**, amelyekkel párhuzamosan egy vasúti kocsi átalakítása is megvalósul.

Pörbölyi végállomás

Elérési lehetőség: Baja és Batszék között, a MÁV Pörböly állomásától 300 méterre található, de megközelíthető az 55 sz. főúton is.

Elhelyezkedés: A Pörbölyi Ökoturisztikai Központban (ÖTK)

Súlypont EOV koordinátái: X 632.892, Y 95.063

Területe: ~0,5ha

Kezelő: Gemenc Zrt.

Befogadóképesség: 60 fő.

A Gemenci Erdei Vasút déli végén lévő Pörbölyi végállomás szervesen beletartozik az ökoturisztikai központ programkínálatába, együttesen a térség egyik legjelentősebb turisztikai vonzerejét adják.

A végállomás és környezete a Pörböly 22VA jelű erdőtervezett területen helyezkedik el. A vasútüzem kiszolgáló épületein túlmenően ide tartozik az ÖTK bejárata, parkolói, a többfunkciós állomásépület, a vendégház. Közjóléti berendezéseit a számos tájékoztató tábla, a néhány erdei bútor garnitúra és hulladékgyűjtő képviseli.

Lassi vasúti megállóhely

Elérési lehetőség: Erdei vasúttal, vagy az 55 sz. főútról letérve, a Pörböly-Keselyűs közötti védőtöltésen, ill. az Alföldi Kéktúra útvonalán közelíthető meg.

Elhelyezkedés: Az ártéri erdőben, a hullámtérben található, Pörbölytől ~7 km-re északra, nem messze a dunai védőtöltéstől. Súlypont EOV koordinátái: X 635.323, Y 99.190

Terület: 0,73 ha.

Kezelő: Gemenc Zrt.

Befogadóképesség: 80-100 fő.

A Decs 57ÉP jelű kaszált felszínen (0,73 ha) **számos közjóléti berendezés** várja a kirándulókat, melyek között érdekesség a fedett erdei bútor garnitúrák, a fedett tűzrakóhely, a gyepen felállított vejsze (halász-szerszám). Kombinált erdei játszószerekkel erdei játszótér is kialakításra került ezen a helyen.

A megállóhelyeken **három épület** is található. Ezek legnagyobbikában ingyenesen látogatható **Halászlátó Kiállítás** mutatja be a dunai halászlátóhoz kötődő szerszámokat, az ahhoz kötődő ismeretanyagot. A mellette lévő **egykori gazdasági épület (istálló)** jelenleg funkció nélküli. A harmadik épület az előzőektől távolabb, mélyebben fekvő területen van, kisebb alapterületű. Ez volt egykor a **Lassi menti halász-lak**, amely 1948-ban épült s a Gemenc Zrt. 2001-ben állí-

totta helyre. A felsoroltakon túlmenően még egy üzemén kívüli kútház is van a kiállítási épület előtt.

A Gemenc Zrt. az **egykori istállóban $M = 1:10$ arányú működő hajómalom modell** építését tervezi tereprészlet kialakításával egybekötve. A nagyméretű (kb. 1,5 m-es) modell egy **terepasztalon** lesz elhelyezve, így a forgó lapátok alatt igazi víz áramlik, az elektromos meghajtású modellel a bemutatók során valódi búzát lehet őrölni. A terepasztalon be lehet majd mutatni az ártéri erdő elárasztását és a fokok szerepét a vízgazdálkodásban és a hagyományos halászatban.

A **Halászati Kiállítás bővítésére és megújítására** is hamarosan sor fog kerülni. Ennek keretén belül a kiállítás ki lesz egészítve bővebb magyarázatokkal, gazdagabb fotóanyaggal. A cél, hogy a kiállított eszközök használatáról, a halászati módszerekről a jelenleginél bővebb és érdekesebb ismereteket szerezhessen a látogató. Egy színvonalasan berendezett diaráma elhelyezése is tervezett, amely szemlélteti a különböző halfajokat, a víz alatti élőhelyeket, a növényzetet, esetleg egyes halászeszközöket (varsa, dobóháló).

Lassi

Malomtelelő vasúti megállóhely

Elérési lehetőség: Erdei vasúttal, vagy az 55 sz. főútról letérve, a Pörboly-Keselyűs közti védőtúlszárnyon, ill. az Alföldi Kéktúrához csatlakozó kék+ jelzésen át közelíthető meg.

Elhelyezkedés: Az ártéri erdőben, a hullámtérben található, Pörbolytól ~ 8 km-re északra, nem messze a dunai védőtúlszárnytól. Súlypont EOVS koordinátái: X 635.307, Y 100.482

Terület: ~1,0 ha

Kezelő: Gemenc Zrt.

Befogadóképesség: 30-50 fő.

Az állomáshoz kötődő védőházon, illemhelyeken, padokon, hulladékgyűjtőkön túlmenően más közjóléti berendezés nincs. Innen indul és ide tér vissza a *Malomtelelői tanösvény*. A megállóhely a kék kereszt jelzésű turistaúton is elérhető. Az állomáshely és közvetlen környezete a vonatra várakozás biztosításán túlmenően más funkciót nem tölt be.

A Malomtelelői tanösvény fejlesztésével párhuzamosan az **állomáshely közvetlen környezete is meg fog újulni**. A tervezett fejlesztésekkel kapcsolatban figyelembe kell azt venni, hogy fokozottan védett természetvédelmi terület van itt.

Gemenc-Dunapart vasúti megállóhely

Elérési lehetőség: Az ÖTK-ből ill. Keselyűs vagy Bárányfok felől erdei vasúttal, valamint sétahajóval közelíthető meg.

Elhelyezkedés: A hullámtérben, közvetlenül a Duna jobb partján, az 1.497-es folyamkilométernél található. Súlypont EOVS koordinátái: X 639.255, Y 108.486

Terület: 0,93 ha.

Kezelő: Gemenc Zrt.

Befogadóképesség: 100 fő.

A közjóléti létesítmény közvetlenül a Duna jobb partján van, az erdei vasúton utazók előtt csak itt tárul fel a Duna széles medre. A 3.100 m²-es kaszált gyepen pihenő- és játszóberendezések biztosítják a több órás itt-tartózkodás lehetőségét.

A kaszált gyepen négy darab, szabadon álló, hatalmas kocsányos tölgy nyugözi le az ide látogatót. A helyszínt a Gemenc Zrt. farakodóként is hasznosítja, erre utal erdőtervi jele is (Őcsény 60RA).

Hajókikötőjének köszönhetően innen hajótúrák is indulnak.

Néhány jelentős erdészeti feltáró út, többek között a Keselyűs irányából érkező Vonal-út folytatása is ide csatlakozik. Közeli van a Forgó-tó és a Gemenci vadászház.

Térbeni elhelyezkedésének, számos elérési lehetőségének köszönhetően akár jelentősebb fejlesztésre is érdemes közjóléti létesítmény. 2-3 db tájékoztató tábla kihelyezését, 2 db tűzrakóhely létesítését, további 2-3 db erdei játszószer kihelyezését mindenképpen javasoljuk a rendszeresen kaszált füves felszínen.

Védőház a Gemenc-Dunapart vasúti megállóhelyen

Keselyűs vasúti megállóhely

Elérési lehetőség: Az erdei vasúton kívül Szekszárd felől közúton is elérhető. Az Alföldi Kéktúra útvonala, a Mária Út és meglévő kerékpáros nyomvonal mentén található.

Elhelyezkedés: A hullámtérben, a Holt-Sió mellett, az ártéri erdő szélén került kialakításra, Szekszárdtól ~12 km-re keletre. Súlypont EOVS koordinátái: X 634.947, Y 109.480

Terület: ~1,0 ha

Kezelő: Gemenc Zrt.

Befogadóképesség: 40-50 fő.

Az állomáshoz kötődő kisméretű védőház, padok, illemhelyek, hulladékgyűjtők mellett egy kavicsos parkoló, amellet pedig az „Őcsény 30C projekt” elnevezésű bemutatóhely tájékoztató táblái található.

A bemutatóhelyen a tájékoztató táblákon lévő információk segítségével az erdőrészlet felújítási mozzanatai követhetők végig, valamint az ártér összetett élővilága ismerhető meg. A táblák az erdőrészlet mély fekvésű területén kerültek kihelyezésre. A közöttük lévő ösvények burkolat nélküliek, így csapadékos időben, továbbá az árvizek után visszamaradó vízállás miatt a táblák nem, vagy csak nehezen közelíthetők meg.

A megállóhely és környezetének látogatói forgalmát a Holt-Sión lévő kedvelt horgászhely lényegesen meghatározza. A parkolóban 50-60 db személygépkocsi fér el.

A Gemenc Zrt. az Alföldi Kéktúra fejlesztése kapcsán a Keselyűs vasúti megállóhely mellett egy fedett pihenőhelyet fog kialakítani. A fejlesztéshez kapcsolódóan a megállótól kb. 500 m-re, a Sáros-aljára, egy pallóson megközelíthető madármegfigyelő torony megvalósítása is tervezett.

Bárányfok vasúti megállóhely

Elérési lehetőség: Az erdei vasúton kívül Szekszárd felől elérhető közúton, ill. magánúton is (utóbbi busszal nem járható). Az Alföldi Kéktúra illetve a Mária Út mentén található.

Elhelyezkedés: A Sió hullámterében, az ártéri erdő szélén került kialakításra, Szekszárdtól ~6 km-re keletre. Súlypont EOV koordinátái: X 630.252, Y 111.159

Terület: ~1,0 ha

Kezelő: Gemenc Zrt.

Befogadóképesség: 10-15 fő.

A Gemenci Erdei Vasút nyugati végállomása. Az Alföldi Kéktúra nyomvonala is eléri. Szekszárd városához ez a megállóhely van a legközelebb, a Gemenci Kirándulóközpont elnevezésű helyszín része.

Bárányfok infrastrukturális adottságai nagyon jók, térbeni elhelyezkedéséből adódóan a szekszárdiak kedvelt kirándulási célpontja lehetne, amelyet jelenleg erősen akadályoz az az elutasító magántulajdonosi magatartás, amely korlátozza a közútról leágazó 380 fm-es saját tulajdonú bekötőút és az ahhoz csatlakozó aszfaltos parkoló használatát, az étterem igénybevehetőségét. A szálláslehetőséget biztosító magántulajdonos elzárkózik a Gemenc Zrt., a DDNPI, az önkormányzat által felajánlott együttműködési kezdeményezésektől. Ezzel jelentősen akadályozza az erdei vasút, a tanösvény, a DDNPI által fenntartott természetvédelmi múzeum kirándulóforgalmát.

Az erdei vasúti megállóhelyen csak csekély mértékű közjóléti berendezés-ellátottság van, amely egyidejűleg 10-15 fő tartózkodását teszi lehetővé.

Amennyiben a jövőben a Bárányfokon jelenlévő tulajdonosok és kezelők együttműködése helyreáll, úgy a helyszín valóban funkcionálhat kirándulóközpontként, ahol akár a több napos tartózkodás, a csillagtúrázás, az erdei vasúttal kombinált túrázási lehetőségek széles tárháza biztosítható. Ehhez kapcsolódóan összehangolt fejlesztésekre lesz szükség, amelyen belül a kisvasúti megállóhelyhez kötődően növelni kell a pihenő- és tájékoztató-berendezések számát és körét.

Az előzőekben ismertetett kisvasúti megállóhelyek mindegyikébe 1-1 db nagyméretű tájékoztató tábla kihelyezését javasoljuk. Ezeken a helyszínnel és környezetével kapcsolatos tudnivalók, látnivalók, az ott végezhető tevékenységek, az igénybe vehető szolgáltatások köre szerepeljen.

F. BEMUTATÓHELY

Élet az ártéren kiállítás

Elérési lehetőség: Az erdei vasúton kívül Szekszárd felől elérhető közúton, ill. magánúton is (utóbbi busszal nem járható). Az Alföldi Kéktúra illetve a Mária Út mentén található.

Elhelyezkedés: A Sió töltésének ármentett oldalán, mély fekvésű területen került kialakításra, Szekszárdtól ~6 km-re keletre. EOv koordinátái: X 629.861, Y 111.267

Terület: ~1,0 ha

Kezelő: DDNPI.

Befogadóképesség: 50 fő.

A DDNPI Báránfokon, a Szekszárd 123A jelű erdőrészletben az 1996. évi világkiállításon felállított, majd a rendezvényt követően hazaszállított, gyönyörű faházban egy olyan kiállítást rendezett be, amely diorámák, vitrinek, rengeteg színes fotó, térkép és grafika segítségével mutatja be Gemenc rendkívül gazdag élővilágát. A galérián berendezett néprajzi kiállítás a Gemencen évszázadok alatt kialakult ártéri gazdálkodást igyekszik bemutatni, amely a folyó-szabályozásokkal szinte teljesen eltűnt.

Az épület környezetében pihenő berendezések, tájékoztató táblák fogadják a látogatókat.

Az épület közelében számos ősi magyar háziállat-fajtát tartanak.

A kiállítás látogatottságát jelenleg erősen akadályozza az a magántulajdonosi magatartás, amely korlátozza a közútról leágazó bekötőút és az amellett kiépített parkoló használhatóságát, a kiállítás közvetlen gyalogos elérhetőségét. Ebből adódóan a DDNPI a kiállítás áthelyezésében gondolkodik, melynek részletei az 5.2.2. fejezetben találhatók.

G. ERDEI ISKOLA ÉS KÖRNYEZETE

Pörbolyi Erdei Iskola

Elérési lehetőség: Baja és Bácskék között, a MÁV Pörboly állomásától 300 méterre található, de megközelíthető az 55 sz. főúton át is.

Elhelyezkedés: A Pörbolyi Ökoturisztikai Központban a Pörboly 22 ÉP₁ jelű részletben.

Súlypont EOv koordinátái: X 633.027, Y 95.117

Területe: ~0,5ha

Kezelő: Gemenc Zrt.

Befogadóképesség: 40 fő.

A Pörbolyi Erdei Iskolát a meglévő üzemi épület átépítésével 2003-ban hozta létre a Gemenc Zrt. A tanterem mellett öt szobában 40 ágy, továbbá konyha, 150 fős étterem áll rendelkezésre. Az épület az erdei iskolás foglalkozásokon túlmenően rendezvények befogadására is alkalmas. Az erdei iskola tetőterének további beépítésével igényesebb turistaszállás kialakítására van lehetőség. Kb. 10 db, önálló vizesblokkal rendelkező két ágyas szoba alakítható még itt ki.

Az épület környezetében lévő parkban szabadtéri tanterem, kézműves foglalkoztató, fedett tűzrakóhely, erdei bútor garnitúrák biztosítják a szabadtéri foglalkozások megtartásának lehetőségét.

Az erdei iskola épülete és környezete

H. ERDEI TANÖSVÉNYEK

Az erdei tanösvény a térség erdeinek, növény- és állatvilágának, erdőgazdálkodásának megismerését és a környezeti nevelést szolgáló, erdős környezetben kiépített, bemutató állomásokkal ellátott útvonal.

A Gemenci ETK erdőterületén a gemenci ártéren négy, a Sötétvölgyi erdőben egy erdei tanösvény található.

Nyéki Holt-Dunai tanösvény (Pörbölyi tanösvény)

Elérési lehetőség: Az 55 sz. főút Baja-Bátaszék közötti szakasza mentén, a pörbölyi gátörháznál található. Kerékpárral, gépkocsival, ill. busszal is megközelíthető.

Elhelyezkedés: A Duna hullámterében került kialakításra, Bajától ~8 km-re, ill. a Pörbölyi Ökoturisztikai Központtól ~1 km-re.

Kezdő- és végpont EOV koordinátái: X 633.880, Y 94.866

Hossza: 2,1 km

Kezelő: DDNPI

Befogadóképesség: 20-30 fő.

A tanösvényt a DDNPI létesítette és tartja fenn, vezetékes túrákat rendszeresen szerveznek ide.

A pörbölyi gátörháztól induló, önmagába visszatérő tanösvény hossza 2.100 m, nyolc tanösvény-állomást tartalmaz, Bata közigazgatási területén található.

A tanösvény első harmada töltésen vezet (amely egyben egy fokozottan védett terület határa is) és csupán 1.350 fm-es szakasza van erdőben kialakított gyalogösvényen, emellett helyezkedik el hét tanösvény állomás. A tanösvény nyomvonalát fatörzsre festett piktogram mutatja (félkör alakú nyíl). A tanösvény-állomásokon egy-egy jó információtartalmú, kétnyelvű színes tájékoztató tábla mutatja be az adott állomáshoz kapcsolódó ismeretanyagot. A tanösvény-állomások némelyikén erdei bútor garnitúrák vagy padok biztosítják a leülési lehetőséget. Ezek nagyon régiek, rossz állapotúak, cserére szorulnak.

A fafajok bemutatását jól szolgálják a „növénynév cölöpök” (10 db), kár, hogy fém vagy műanyag táblácskák helyett fóliazacskóba csomagolt papírlapok tartalmazzák az adott fa nevét.

A nyolcadik állomás közelében fatörzsre szegezett, lemez irányítótábla mutatja a haladási irányt, ezt a tanösvényhez méltatlan megoldást minél előbb meg kell szüntetni.

A füves területeken átvezető nyomvonalakat 2 m szélességben rendszeresen lekaszálják.

A tanösvény negyedik állomása közelében egy 2 m járószint magasságú, fedett madármegfigyelő torony nyújt segítséget a Nyéki-Holt-Dunára történő rálátáshoz, az igen gazdag madárvilág tanulmányozásához.

A tanösvény keleti ágának 700 m-es szakasza töltésen halad, meleg időben itt hiányzik a fák adta hűs árnyék, továbbá ezen a szakaszon magától értetődően tanösvény állomás sincs. A töltés keleti lábánál lévő erdőben halad egy felhagyott szekérút, amely a tanösvény ideális nyomvonala lehetne. Az említett szekérút fokozottan védett természeti területen helyezkedik el, ezért a természetvédelmi kezelő nem járul hozzá a tanösvény-szakasz ide helyezéséhez.

Malomtelelői tanösvény

Elérési lehetőség: A Pörbölyi Ökoturisztikai Központból induló erdei vasúttal, vagy az 55 sz. főútról letérve, a Pörböly-Keselyűs közti védtöltésen, ill. az Alföldi Kéktúrához csatlakozó kék+ jelzésen érhető el.

Elhelyezkedés: Az ártéri erdőben, a hullámtérben, fokozottan védett területen található Pörbölytől ~8 km-re északra, nem messze a Duna védtöltésétől.

Kezdő- és végpont EOV koordinátái: X 635.317, Y 100.469

Hossza: 1,0 km.

Kezelő: Gemenc Zrt.

Befogadóképesség: 20-30 fő.

A gőzgépek, a robbanó és elektromos motorok elterjedése előtt a szél és a víz energiáját használták fel különböző gépi szerkezetek meghajtására. Így történt ez a Dunán is, ahol hajómalmok alakítottak ki és azok örölték a gabonát. Télen, amikor a Dunán a jég zajlása megindult, ezeket a különleges hajókat védett helyre, a telelőbe kellett vontatni. Ilyen védett hely volt az itt található Malomtelelő-tó is, amelyet már egy 1881-ből származó térkép szerint is erre a célra használtak, innen ered a tó elnevezése.

A Malomtelelői tanösvényt a Gemenc Zrt. létesítette és tartja fenn.

Az erdei vasúti megállóhelytől induló, önmagába visszatérő tanösvény hossza 1.000 fm, öt tanösvény állomást tartalmaz, Decs közigazgatási területén fekszik. A tanösvény nyomvonalát fatörzsekre, közjóléti berendezésekre festett, félkör alakú piros nyíl piktogram mutatja.

A tanösvény-állomásokon egy-egy tájékoztató táblán túlmenően erdei bútor garnitúrák, padok, hulladékgyűjtők is vannak. A vadgazdálkodást bemutató helyszínen vadászati létesítményeket, továbbá egy védőházat is elhelyeztek. A tanösvény Malomtelelő-tóhoz legközelebbi pontján egy háromszintes, 7 m járószint magasságú fa kilátóból lehet a környék élővilágát tanulmányozni. A tanösvény melletti fák felismerését fanév-táblák (7 db) segítik.

A tanösvény közjóléti berendezései közepes állapotúak.

Erdei kilátó a Malomtelelő-tó partján, a Malomtelelői tanösvény mellett

A malomtelelői tanösvény felújítását tervezi a Gemenc Zrt., melynek eredményeképpen a kirándulók majd interaktívan ismerkedhetnek meg az ártéri erdő növény- és állatvilágával. A madármegfigyelő toronyban fotók segítik majd a tó felett röpködő vízimadarak felismerését. A tanösvény nyomvonalát a tó irányába ki szeretné egészíteni az erdőgazdaság. Ez által lehetővé válna, hogy a szárazabb időszakokban visszahúzódó tavon pihenő vízimadarakat közelről is megfigyelhessék, fotózhassák az érdeklődők. Ez az elképzelés a tervekészítés időszakában egyeztetés alatt volt.

Forgó-tavi tanösvény

Elérési lehetőség: A Pörbölyi Ökoturisztikai Központból, ill. Keselyűs, vagy Bárányfok felől erdei vasúttal, valamint sétahajóval közelíthető meg.

Elhelyezkedés: A hullámtérben, a Duna jobb partján, az 1.497-es folyamkilométernél, a Gemenc-Dunapart erdei vasúti megállóhely és a fokozottan védett Forgó-tó között került kialakításra. Kezdőpont EOv koordinátái: X 639.233, Y 108.490

Hossza: 1,0 km.

Kezelő: Gemenc Zrt.

Befogadóképesség: 30-40 fő.

A Gemenci Erdei Vasút Gemenc-Dunaparti megállójából induló tanösvény egy tölgy-körisszil ligeterdőn keresztül vezet a kirándulót a Forgó-tó partján álló madármegfigyelőhöz, ahol a vízimadarakon kívül, kis szerencsével hűsölő szarvasokat és dagonyázó vaddisznókat is meg lehet figyelni. Az ösvény mentén található fa- és cserjefajok megismerésére növénynévtáblák kerültek kihelyezésre.

Bárányfoki tanösvény

Elérési lehetőség: Az erdei vasúton kívül Szekszárd felől elérhető közúton, majd magánúton (utóbbi busszal nem járható). Az Alföldi Kéktúra illetve a Mária Út mentén található.

Elhelyezkedés: A Sió hullámtérben, az ártéri erdő szélén került kialakításra, Szekszárdtól ~6 km-re keletre. Kezdő- és végpont EOv koordinátái: X 630.229, Y 111.103

Hossza: 2,2 km

Kezelő: DDNPI

Befogadóképesség: 20-30 fő.

A tanösvény kétnyelvű tábláit (7 db) a DDNPI, pihenő-berendezéseit a Gemenc Zrt. helyezte ki. Hossza 2.200 m, hat tanösvény állomást tartalmaz, Ócsény közigazgatási területén található.

A tanösvény nyomvonalának északi kétharmada az Alföldi Kéktúra és a Mária Út nyomvonalán halad. A tanösvény-állomások, a közjóléti berendezések (padok, erdei bútor garnitúrák, hulladékgyűjtők, irányító táblák) is ezen a szakaszon találhatóak. Ebből adódóan a tanösvény déli része „üres”, erre a szakaszra 1-1 db tájékoztató tábla kihelyezésével további 2-3 tanösvény állomás létesítését javasoljuk.

A tanösvény nyomvonalának terepi jelzésére félkör alakú kék nyíl piktogramok szolgálnak, amelyek festett formában a fatörzseken találhatóak.

A tanösvény melletti fák felismerését növénynév-táblák (6 db) segítik.

A pihenő berendezések régi kihelyezésűek, korhadásuknak köszönhetően egyre kevésbé tudják betölteni funkciójukat, kicserélendők.

Báránfyoki tanösvény részlete

Sötétvölgyi tanösvény

Elérési lehetőség: Autóval a 6-os számú főút Szekszárd és Kakasd közötti szakaszáról a Sötétvölgyi Ifjúsági Tábor felé kanyarodva egészen az Erzsébet-tisztáig, az aszfaltos úton. Gyalogosan: Kakasd felől a kék négyzettel, Szekszárd felől a kék sávval jelzett turistaúton, Szálka felől a kék kereszt, kék sáv vagy piros sáv, Grábóc felől szintén a kék sáv jelzésen haladva lehet megközelíteni.

Elhelyezkedés: A Sötétvölgyi Parkerdőben.

Kezdő- és végpont EOV koordinátái: X 617.261, Y 110.880

Hossza: 4,9 km

Kezelő: DDNPI, Gemenc Zrt.

Befogadóképesség: 50 fő.

A tanösvény tábláit a DDNPI helyezte ki részben arra a nyomvonalra, amelyen korábban a Gemenc Zrt. is helyezett el táblákat.

A tanösvény hossza 4.900 m, kilenc tanösvény-állomást tartalmaz. Szekszárd közigazgatási területén, a Sötétvölgyi erdőben található. A tanösvény nyomvonalának kétharmad része a

Rockenbauer Pál Dél-dunántúli Kéktúrán halad, teljes nyomvonalának terepi jelzésére félkör alakú kék nyíl piktogramot használnak.

A tanösvény a Sötétvölgyi aszfaltos út mellől, a gyermektáborhoz bevezető út csatlakozási pontjától indul és az Erzsébet-tisztás érintésével meglévő pihenőhelyeket, a Haramia-forrást, a gyermektábort érintve ugyanoda tér vissza.

A tanösvény-táblák információs felülete jó szerkezetű, jelenlegi állapotuk jó. Ez sajnos nem mondható el a tartóoszlopokról, a tábla tetőkről. A tartóoszlopok korhadása miatt a táblák dőltek, a teljes kidőlés megakadályozása érdekében faágakkal megtámasztottak, sok tábla teteje leesett s így az információs felületet közvetlenül éri a csapadék.

A táblák további romlásának megakadályozása érdekében azok karbantartását sürgősen el kell végezni.

Tanösvény-tábla a Sötétvölgyi-tanösvényen

A tanösvények között meg kell még említeni a **Szekszárdi Löss-szurdik tanösvényeket** (Benedek-szurdik tanösvény, Parásztai tanösvény). A két tanösvény együttes hossza meghaladja a 9 km-t. Nyomvonalaik jellemzően a megyeszékhely zártkerti területein lévő mélyutakban haladnak. Erdőterületet nem érintenek, ezért tervünkben részletesebben nem foglalkozunk ezekkel a tanösvényekkel.

I. ERDEI TORNAPÁLYA

Sötétvölgyi erdei futópálya

Elérési lehetőség: Autóval a 6-os számú főút Szekszárd és Kakasd közötti szakaszáról a Sötétvölgyi Ifjúsági Tábor felé kanyarodva egészen az Erzsébet-tisztáig, az aszfaltos úton. Gyalogosan Kakasd felől a kék négyzettel, Szekszárd felől a kék sávval jelzett turistaúton.

Elhelyezkedés: A Sötétvölgyi Parkerdőben, indulási helye az Erzsébet-tisztáson található.

Kezdőpont EOV koordinátái: X 617.107, Y 110.709

Hossza: 4,9 km

Kezelő: Gemenc Zrt.

Befogadóképesség: 30 fő.

A Gemenc Zrt. Bátaszéki Erdészete a Sötétvölgyi Parkerdőben 2012 őszén a meglévő erdei utak és ösvények, turistautak felhasználásával **erdei futópályát** alakított ki, amely az Erzsébet-tisztástól indul. A pálya 3.300 m hosszú, a Fekete-hídon áthaladva érinti a Fekete-forrást is. Az Erzsébet-tisztáson tájékoztató tábla jelzi a pálya kezdetét, az útvonalat fára festett jelek jelzik. A futópálya mellett további 3 db tájékoztató tábla is van.

J. ERDEI TURISZTIKAI KÖZPONT

Pörbolyi Ökoturisztikai Központ (ÖTK)

Elérési lehetőség: Baja és Batszék között, a MÁV Pörboly állomásától 300 méterre található, de megközelíthető az 55. számú főúton is.

Elhelyezkedés: Az ártéri erdő szélén fekszik, ármentett oldalon. Gemenc déli kapujának tekinthető. Súlypont EOY koordinátái: X 632.872, Y 95.192

Területe: ~11 ha

Kezelő: Gemenc Zrt.

Befogadóképesség: 200-250 fő.

Az ÖTK a bajai Duna hídhöz (Türr István híd) vezető, forgalmas 55 sz. főút mellett van, ***turisztikai szempontból Gemenc déli kapujának tekinthető***. Innen az engedélyezett jármódokkal az összes korábbiakban bemutatott, a gemenci területen megtalálható közjóléti létesítmény elérhető. A közel 11 ha-os területen lévő, komplex közjóléti szolgáltatást nyújtó helyszínen a Pörbolyi Erdészeti Kiállítás és parkja, a Gemenci Méhészeti gyűjtemény, az Arborétum a faházzal, a zárt, még feltáratlan erdő (22B jelű erdőrészlet), a vadetetőt bemutató kaszált terület (22VF jelű részlet) található, de itt van a közjóléti nyilvántartásban önálló közjóléti létesítményként szereplő ***Pörbolyi Erdei Iskola*** és a ***Gemenci Erdei Vasút Pörbolyi végállomása*** is.

A közjóléti funkciókat ellátó területhez közvetlenül kapcsolódik a Pörbolyi Fafeldolgozó Üzem és rakodó, továbbá az erdészeti épület, ahol a szerteágazó feladatok irányítása, szervezése történik.

A közjóléti létesítmények területileg összekapcsolódnak, funkcióik, szolgáltatásaik egymásra épülnek, így azok gyakorlatilag együttesen alkotják az ökoturisztikai központot.

Az ÖTK a Gemenc Zrt. közjóléti szervező, információs és látogató központja. Ebből adódóan a Gemenc Zrt. által szervezett közjóléti programok, táborok, túrák meghatározó helyszíne, kiindulási helye.

A közjóléti szolgáltatások körében fontos szerepet tölt be ***a vasútüzem és a hajóüzem közjóléti vonatkozású tevékenysége***. Így az erdei vasút menetrend szerint közlekedik, ám lehetőség van különvonat rendelésére is. A vonat nyitott és zárt kocsikkal közlekedik, lehetőség van kerékpár és kenu szállítására. Hétvégén, ünnepnapokon a Rezet nevű gőzmozdony közlekedik. A Gemenc Zrt. a Pörbolyi, a Lassi és a Malomtelelő állomások akadálymentesítését tervezi, amelyekkel párhuzamosan egy vasúti kocsi átalakítása is megvalósul.

A hajóüzem sétahajót (vízibusz) közlekedtet a Dunán, amely az erdei vasút Gemenc Duna-parti állomásánál fenntartott hajókikötőnél is megáll, így biztosítva a kombinált kirándulás lehetőségét.

Az ÖTK-ban kerékpárt és kenu egyaránt ***lehet kölcsönözni***.

Az ÖTK-ba érkező ***látogató több órát eltölthet*** a kiállítások, az arborétum megtekintésével, a tájékoztatótáblák és füzetek tanulmányozásával, a park nyújtotta pihenéssel és kikapcsolódással, a büfé szolgáltatásainak igénybevételével, ám a rendelkezésre álló 52 férőhelyű, különböző kategóriájú szálláshelyek igénybevételével akár több nap is eltölthető itt.

Az ÖTK szálláshely-kínálati palettáját lehetne színesíteni ***sátorozó helyek, lakókocsik, lakóautók fogadására alkalmas helyszín kialakításával***, ezek együttes mennyisége max. 20 db lehet. Ehhez a terület és közműellátottság adott, elektromos csatlakozási lehetőséget, továbbá önálló vizesblokkot kell építeni.

Az épületek közötti **park** gondozott, közjóléti berendezései jó állapotúak.

Az **Arborétum** egy idős és egy fiatal részből áll, ahol növénynév-táblák segítségével ismerhetők meg a különböző fa- és cserjefajok. Sajnos az Arborétum az elhanyagoltság jegyeit hordozza magán (nincs rendszeres kaszálás, a sétautak begazosodtak, a kipusztult növények elszáradt egyedei a helyszínen vannak, az új telepítésű részen a növénypótlás elmaradt, az idős részen felferődő és értéktelen fák és cserjék vannak, az értékes fák növényterének biztosítása elmaradt).

Az egyedi törzsvédő eszközök hiánya miatt az Arborétum területére bejutó vad (őz, nyúl) a fiatal növények kergét megrágta, lehántotta, ami számos növény pusztulásához vezetett.

A nyitott oldalú védőház bejáratánál felferődő nyársarjak akadályozzák a gyalogos mozgást.

A felsorolt hiányosságok minél előbb felszámolandók, jelen állapot nem felel meg egy arborétummal szemben támasztott követelményeknek, az ÖTK más területein kialakított igényességnek. A sétautak mellé még 2-3 db pad elhelyezése kívánkozik, továbbá a vendégfogadásban szerepet játszó faház és a felújítandó védőház ittléte miatt 1-2 db tűzrakóhely is építendő.

A későbbiekben az ÖTK területén található **zárt erdőben** létesített erdei sétaúttal, padok és tájékoztató táblák kihelyezésével tovább növelhető a kínálati kör.

4.3.2. *Megszűnt közjóléti létesítmények*

A Gemenci ETK területén a korábbiakban a jelenleginél több közjóléti létesítményt tartott nyilván az erdészeti hatóság. Számuk csökkenésének oka az egy területen lévők összevonása (pl. a Pörbolyi Ökoturisztikai Központ részévé tettük az Erdészeti Kiállítást és parki jellegű környezetét, a Méhészeti gyűjteményt, az Arborétumot). Ezeken túlmenően régebben a Csörge-tó mellett volt közjóléti létesítmény, amely a tó elapadásával párhuzamosan megszűnt. A 2012-ben elvégzett tőrekonstrukcióval párhuzamosan újra időszakosvá válik itt egy változatos pihenőhely kialakítása, de mivel a tó környezetében visszamaradt kis kiterjedésű fás terület nem került erdőtervezésre, így a pihenőhely nem tartozik a közjóléti létesítmények körébe.

4.4. *Közjóléti feltárás*

A Gemenci ETK területét számos közút tárja fel (M6, M9 jelű autópályák; a 6., 55., 63., 65. számú főutak és az ezekből leágazó, e települések elérését biztosító alsóbbrendű utak). Az autópályákon, a főutakon nagyon nagy gépjármű forgalom van, amelyet elsősorban Szekszárd megyeszékhelyi szerepén túlmenően a bajai Duna-híd (Türr István híd) generál. A földrajzi adottságoknak (vízfolyások) köszönhetően a közúti közlekedés szempontjából Bata, Bogyisló, Hara, Sióagárd zsáktelepülés helyzetű.

A nem gépjárműves közlekedési lehetőségeket a folyók (Duna, Sió) töltéseinek lévő burkolt utak gyarapítják.

Az erdőtervezési körzet területén egy MÁV vasútvonal halad át (Sárbogárd-Baja közötti vonal), amely a települések belterületeinek többségét eléri, ott vasúti megállóhelyek is vannak.

Ezen túlmenően a Gemenci ártéren halad keresztül a Gemenci Állami Erdei Vasút közel 30 km-es nyomvonala is.

A fentiekben ismertetett közúti és vasúti nyomvonalakra, a töltésen lévő utakra fűződik fel az erdőtervezési körzet közjóléti feltárását biztosító nyomvonal-hálózat, melynek elemeit az alábbi alfejezetekben ismertetjük.

4.4.1. Közforgalom előtt megnyitott erdészeti magánutak

A Sötét-völgyben a horgásztótól a gyermektáborig, illetve a burkolt út végéig (Erzsébet-tiszáig) található erdészeti magánút a közforgalom előtt megnyitott, hossza 2,6 km. A Gemenci ETK-n belül csak ez az egy ilyen minősítésű erdészeti magánút van.

Az említett út aszfalt burkolatú, elfogadható minőségű, ám egy jó technológiával végrehajtott kátyúzás már időszerűvé vált. Ezen az erdészeti úton jelentős járműves kirándulóforgalom történik.

Az út végpontjával kapcsolatos fejlesztési javaslatok:

- a kialakult/kialakított leálló hely tereprendezése, stabilizálása és „időjárástól függetlenítése” folyamatos szemszerkezetű kavicssal;
- fasor létesítése a Sötét-völgyben található fafajokból, melyek felismerését növénynévtáblák kihelyezésével kell segíteni;
- tájékoztató tábla kihelyezés
 - köszöntés
 - tájékoztatás a továbbhaladási lehetőségekről – a tilalmáról is! –, a közeli látnivalókról, a közjóléti létesítményekről;
- 2 db pad kihelyezése.

4.4.2. Gemenci Állami Erdei Vasút

A 30 km-es fővonallal rendelkező keskeny nyomtávú erdei vasúton a Duna vízjárásától függően évi 25-40 ezer kiránduló utazik. Üzemeltetője, fenntartója a Gemenc Zrt.

A menetrend szerint közlekedő vonatoknak Pörbölyön vasúti (MÁV) csatlakozása van.

Gemenc belső élővilágának megismerését döntően ez az erdei vasutas természetjárás, illetve az erre felfűzött vezetékes túrák (gyalogos, kerékpáros, kenus, sétahajós) biztosítják.

Az erdei vasúti pálya végig erdőtervezett területen halad, hat vasúti megállóhelye van. Az erdei vasúton a közjóléti célú személyszállításon túlmenően faanyagszállítás is történik, ezzel a Gemenc Zrt. hozzájárul a védett természeti terület kíméletéhez.

A Gemenc Zrt. a Pörbölyi, a Lassi és a Malomtelelő állomások akadálymentesítését tervezi, amelyekkel párhuzamosan egy vasúti kocsit átalakítását is el fogják végezni.

4.4.3. Vízitúra nyomvonalak

A vízitúra nyomvonalak a fokok, holtágak rendszerén alakult ki. Gemenc vízi világának „testközelit” megismerését szolgálják.

A Gemenc Zrt. és a DDNPI szervezésében évente számos vezetékes kenu-túra keretében használhatók ezek a nyomvonalak. Egyedi sajátossága miatt igen nagy az érdeklődés irántuk.

A vízitúra nyomvonalak egy része erdőtervezett területen található (erdő művelési ágban lévő vízállások, vízfolyások, melyeket a mellékelt átnézeti térképen nem vízfelületként, hanem erdőtervezett területként, **VI** részletjellel ellátva ábrázoltunk).

4.4.4. Kerékpáros nyomvonalak

A Gemenci ETK területén a kerékpározásra kijelölt nyomvonalak erdőterületeket, erdészeti magánutakat nem vesznek igénybe.

Jelenleg Szekszárd belterületén 10 km hosszú kiépített kerékpárút áll a kerékpárosok rendelkezésére.

Az alacsonyabb forgalmú közutakra, a külterületi utakra, a gátakon lévő utakra jelölt kerékpározható nyomvonalak együttes hossza az erdőtervezési körzeten belül 68 km. Ezek hálózata a

Szent László hídnál csatlakozik a Duna bal partjára jelölt EuroVelo 6 elnevezésű Európai Kerékpáros Hálózathoz.

A gáton lévő kerékpáros nyomvonalak kiváló adottságokkal bírnak, nagyon kedveltek, ezekre számos kerékpáros programot szervez a Gemenc Zrt, a DDNPI, az önkormányzatok, kerékpáros civil szervezetek.

4.4.5. Lovas túra nyomvonalak

A Gemenci ETK területén nyilvántartott vagy kijelölt lovas túra nyomvonal jelenleg nincs. Az erdőgazdálkodók és a lovasok közös egyetértésén alapuló lovaglót használatról nincs tudomásunk.

4.4.6. Turistautak

A Gemenci ETK területén összességében 55 km hosszú turistaút található.

A turistautak hálózatának ábrázolását a kiadott turistatérképek és a részleges helyszínelés adatai alapján készítettük el. Az ábrázolt nyomvonalak esetében nem vizsgáltuk kialakításuk jogszerűségét, előzményeit. Jelen terv összeállítása során az általunk ábrázolt turistautak rendszerével kapcsolatos észrevétel nem érkezett, megkeresés nem történt.

Az erdőtervezési körzet turistaút-hálózatának gerincét a Rockenbauer Pál Dél-Dunántúli Kéktúra és az Alföldi Kéktúra adja. Az eltérő elnevezésű, egymás folytatásában lévő kéktúra nyomvonal Szekszárd belvárosában vált nevet.

A turistautak rendszere a Szekszárdi-dombságban sűrűsödik. Ennek részeként a Sötétvölgyi Parkerdőben a piros, a sárga a zöld főjelzésű (sáv jelzés) turistautakon túlmenően különböző színű és funkciójú mellékjelzésű (összekötő, leágazó, kilátóhoz, kilátóhelyhez, forráshoz, menedékhelyhez, vasút- vagy buszmegállóhoz vezető) turistautak biztosítják az egyes közjóléti helyszínek változatos megközelítési lehetőségét és a parkerdő gyalogos kapcsolati rendszerét környezetével. A jelzések formái az elérendő úti célt szimbolizálják, színük pedig a főjelzéssel egyezik meg, amelyből a mellékjelzés leágazik. Körtúra jellel a tanösvények nyomvonalát jelölik a térképeken és a terepen.

Az adottságokhoz és a lehetőségekhez igazodva a Sárközben és Gemencen jellemzően a gátakon, töltéseken haladnak a turistautak. Ez alól Bárányfoknál a Sió ártérre, a Malomtelelőtől délre eső területen a Duna ártérre jelölt nyomvonalak jelentenek kivételt. Ezeken a területeken nem beszélhetünk hálózatról, hiszen itt jellemzően csak átmenő turistaút (Alföldi Kéktúra) van.

Az erdőtervezési körzet területén lévő turistautakon közepes gyalogosforgalom figyelhető meg. A jelzések állapota vegyes. A gátakon a fa és műtárgy hiányában kör keresztmetszetű faoszlopokra erősített, jó színvonalú turistaút jelzések és piktogramok mutatják a különböző nyomvonalakat, a továbbhaladási irányokat és lehetőségeket.

Forgalomirányító faoszlop töltésen

4.4.7. Tematikus nyomvonalak

Az elmúlt évtizedekben egyre népszerűbbé váltak világszerte a tematikus jellegű attrakciók (tematikus parkok, témához fűződő események, tematikus utak).

A tematikus utak olyan turisztikai termékek, amelyek különböző közlekedési formák igénybevételevel megközelíthető természeti és mesterséges attrakciókat fűznek fel egy kiválasztott téma köré. Az útvonalak a fenntarthatóság elveinek figyelembevétele mellett egyszerre kínálnak ismeretszerzési és szórakozási, kikapcsolódási, de sportolási lehetőséget is.

A tematikus nyomvonalak jelzései fatörzsekre, tereptárgyakra, irányító táblákra kerülnek. Az újabb kiadású turistatérképeken, turistaatlazsokon ezek már általában szerepelnek, továbbá számos weblapon is megjelennek.

Mária Út

A Mária Út vallási és kulturális értékeket felkereső Kárpát-medencei zarándokút-hálózat, melynek 1.450 km hosszú, M02 jelű, Keresztút elnevezésű ága [Czestochowa (Lengyelország) - Medugorje (Bosznia-Hercegovina) között van] halad át a Gemenci ETK területén. A kék jelzésű zarándokút a Szent László hídnál éri el az erdőtervezési körzet területét, majd a Sió Árvízkapun a Sión átkelve halad tovább a Sió-töltésen keresztül Szekszárd belterületére, majd onnan a Sötétvölgyi Parkerdő délkeleti sarkán áthaladva lép ki a Hármashalom közelében a Gemenci ETK területéről a Szálka-hegyen keresztül Grábóc irányába.

ERDEI TANÖSVÉNYEK

Az erdei tanösvény a térség erdeinek, növény- és állatvilágának, erdőgazdálkodásának megismerését és a környezeti nevelést szolgáló, erdős környezetben kiépített, bemutató állomásokkal ellátott útvonal.

A Gemenci ETK erdőterületén a gemenci ártéren négy, a Sötétvölgyi erdőben egy erdei tanösvény található. Az erdei tanösvények funkciójukból adódóan közjóléti létesítménynek tekintendők, bemutatásuk a 4.3.1. fejezetben található.

5. Erdészeti közjóléti fejlesztési program

5.1. A turizmus fogalma, erdőt érintő formái

A turizmus magába foglalja a személyek lakó- és munkahelyen kívüli minden szabad helyváltoztatását, valamint az azokból eredő szükségletek kielégítésére létrehozott szolgáltatásokat (WTO, Hágai Nyilatkozat, 1989).

A turisztikai termékek közül az erdőt érintően a természet-alapú turizmus (ökoturizmus) jelenhet meg. Napjainkra, amikor a természetes környezetet egyre nagyobb károsító terhelések érik, megnövekszik a jelentősége a természetet kímélő, annak megismerését célzó turisztikai tevékenységeknek. Az ökoturizmust igénylő embert a hamisítatlan tájképi-vidéki struktúrák érdeklik, a szabadidő eltöltésében egyértelműen a természettel megtalálható harmóniára törekszik.

Az ökoturizmus egyik meghatározott kínálatot biztosító ága az erdei turizmus, amely az erdők közjóléti szolgáltatásain alapul, és amelynek működésében és fejlesztésében az erdészeti ágazat jelentős szerepet vállal. Az erdei turizmus összefoglaló neve mindazon turisztikai formáknak, melyek nagyrészt erdőhöz, erdei környezethez kötődnek. Ezért az erdőket alkalmassá kell tenni ezen feladatának betöltésére, vagyis a turisták számára úgy kell feltárni és berendezni, hogy az lehetővé tegye az üdülési, pihenési szerepének érvényre juttatását.

Az erdőt látogatók száma igen nehezen meghatározható. Az erdei közjóléti létesítmények kapcsán a „kihasználtság”, mint fogalom nehezen értelmezhető. Az erdei turizmus az ismeretlen tájak felfedezésének legkönnyebben elérhető formája, amely rengeteg ember számára egészséges kikapcsolódást, szórakozást jelent. Ebből adódóan az erdőben található erdészeti létesítmények és azok állapota különösen fontos.

5.2. A körzet erdészeti közjóléti fejlesztése

5.2.1. Általános fejlesztési célok

Bár az erdők önmagukban is turisztikai vonzerőt jelentenek a lakosság és az üdülönépesség számára, az igények és az eddigi tapasztalatok azt mutatják, hogy az erdők arra alkalmas részeit tájba illő, rusztikus megjelenésű, fából és helyi anyagból készült **közjóléti berendezések kihelyezésével** komfortosabbá kell tenni.

Az erdők turisztikai feltárása, berendezése során arra kell törekedni, hogy **az erdei ökoszisztémákat a lehető legkevesebb zavarás, sérülés érje.**

Az erdei ökoszisztéma a táj leglényegesebb természetes eleme. Az ökoszisztémák fenntartása adja az alapját az erdők többfunkciós használatának, ami az erdőben előforduló életformák életképességén és kölcsönhatásaik épségén alapulnak. Ezért a közjóléti rendeltetésű erdők szempontjából is az ökoszisztémák megőrzése – és amennyiben szükséges, helyreállítása – az egyik legfontosabb feladat. Az erdei ökoszisztémák védelméhez hozzátartozik az erdei rétek, tisztások, völgyek, sziklakibúvások, vizek, kilátópontok megőrzése is.

Közjóléti szempontból az őshonos fajokból álló, összetételében és szerkezetében változatos, magas fajgazdagságú állományok tekinthetők **ideálisnak**, amelyet csak elvétve szakít meg jelentősebb fakitermeléssel érintett erdőfolt vagy vadelhárító kerítés. A fakitermelések és a faanyag szállítás (közéltés) nyomai gyorsan és szakszerűen felszámolásra kerülnek, az erdőben létesített közjóléti létesítmények jó állapotúak, környezetük esztétikus és biztosított akadálytalan használatuk, az erdő rendezett képet mutat, hulladékmentes.

Rendkívül fontos az erdőlátogatók irányítása és tájékoztatása, amit **megfelelő turistaút és sétaút hálózat, lovagloutak kialakításával, kerékpározható erdészeti magánutak kijelölésével** és célszerűen elhelyezett táblákkal, útjelzésekkel kell biztosítani.

Lényeges feladat a **parkerdők, kirándulóerdők fogadási szakaszainak**, „kapuinak” **kialakításával** a látogatók „tömegturizmust” igénylő részének e területekre koncentrálása, megkímélve ezáltal az erdők „csendes” övezeteit. Az erdei ökoturisztikai centrumoknak sok egyéb mellett szintén van ilyen funkciója.

Nagy hangsúlyt kell helyezni a **természet, az erdő, az erdőgazdálkodás megismertetésére, a környezeti nevelés elősegítésére**. Fontos fejlesztési feladat az erdőben lévő természeti és kulturális értékek, látványosságok bemutatása.

5.2.2. Közjóléti létesítmények fejlesztési javaslatai

A. A meglévő és tervezett közjóléti létesítményekkel kapcsolatos általános javaslatok:

- Csak a magas látogatottságú, hosszabb tartózkodásra alkalmas létesítmények mellett indokolt a **szemétgyűjtők** kiépítése, fenntartása. Az intenzíven feltárt és látogatott közjóléti létesítmények kivételével javasoljuk a szemétgyűjtők felszámolását az erdőterületeken. Az erdőgazdálkodók számára a hulladék gyűjtése, elszállítása óriási teher, ráadásul csak rövid ideig látszódik a munka eredménye. A kirándulók tömege jeles napokon megsokszorozódik, ekkor még a megfelelő állapotban levő üres szemétgyűjtők sem tudják befogadni a keletkező hulladék mennyiségét. Szórt közjóléti létesítmények mellett a szemétgyűjtő léte (függetlenül attól, hogy tele van vagy nincs benne gyűjtőzsák) „felhatalmazza” arra a látogatót, hogy használja a gyűjtőt és nem készíti arra, hogy magával vigye a szemetet, pedig az már csak elenyésző súlyú, térfogatú az erdőbe kivitt élelmiszerhez képest.
Tájékoztatni kell a látogatót minden lehetséges fórumon (táblák, szóróanyag, honlap) hogy vigye magával a hulladékot hazáig vagy legalább a meghatározott helyeken levő konténeres gyűjtőig. Természetesen hosszú ideig még gyakori hulladékgyűjtési akciókra lesz szükség, azonban a tapasztalatok szerint kisebb energiaráfordítást igényel a jelenlegi rendszernél és hosszú távon olyan szemlélet felé fordítja a látogatókat, amely számos országban már régen kialakult.
- Az Evt. 64. § (3) bekezdése szerint a parkerdők területén tűzvédelmi és turisztikai célból, tűzvédelmi szempontból biztonságos és állandó **tűzrakóhelyet** kell kialakítani. A jogszabály előírása kizárólag a parkerdőkre vonatkozik, azonban azokon a pihenőhelyeken, ahol korábban kiépített tűzrakóhely volt vagy a lakosság rendszeresen tűzgyűjtéssel egybekötöttén használja a létesítményt, célszerű a tűzrakók megépítése. Természetesen a környező növényzet tűzveszélyességének figyelembe vétele alapvető! Véleményünk szerint megfelelő **tűzrakóhelyek kiépítésével a tűzveszély csökkentése mellett a terület rendezettsége és a látogatók komfortérzete (a kezelő megítélése) is sokat javul.**
- A megfelelő erdőkép kialakításához a közjóléti berendezések megjelenése is nagyban hozzájárul. A **berendezések kialakítása során egyszerűsége, egységességre** való törekvést javaslunk (ez utóbbi többnyire jellemző is). A létesítményt alkotó berendezések a célnak megfelelőek és használhatók legyenek. Egy-egy felújítást, bővítést követően a rossz állapotú közjóléti berendezések ne maradjanak a helyszínen, azok elbontott részei is eltávolítandók!
- Több közjóléti létesítmény területén szembetűnő a **tájékoztató táblák** „erdeje”. Bár a létesítmények fejlesztésénél, támogatókról, megvalósuló projektekről elkészült táblák kihelyezése nem kerülhető el, a táblák szórt, „tájba illő” elhelyezésére (felesleges táblák eltávolítására) célszerű ügyelni.
- A **közjóléti berendezések állapota** a használat, az időjárási viszonyok és gyakran a rongálások miatt fokozatosan romlik, helyként funkcióját sem tudja betölteni, ezért szükség van **folyamatos karbantartásuk** biztosítására és annak elvégzésére. A

berendezések cseréjénél jóval költségkímélőbb a karbantartási munkálatok rendszeres elvégzése (felületkezelés, elhasználódott darabok cseréje stb.), ezek nagyban elősegítik a berendezés használhatóságát és megakadályozzák a gazdátlanság negatív üzenetének kialakulását.

B. Meglévő közjóléti létesítmények fejlesztési javaslatai

A meglévő közjóléti létesítmények fejlesztési javaslatait a könnyebb áttekinthetőség érdekében azok bemutatásánál ismertetjük (4.3.1. fejezet).

C. Tervezett közjóléti létesítmények

GEMENC ÉSZAKI KAPU

Helyszíne: Gemenci Erdei Vasút Keselyüsi megállója.

Beruházó: Gemenc Zrt.

Cél: - fogadóépület építése és parkoló létesítése az erdei vasút megállója mellett a Gemenci erdő északi részére érkező kirándulók számára;
- tanösvény létesítése a közeli erdőrészletben, amely az erdei vasút megállójából indul és oda is érkezik vissza.

GEMENCI ÖKOCENTRUM ÉS LÁTOGATÓKÖZPONT

Helyszíne: Keselyűs közelében a Keselyüsi út mellett, az egykori Szarvas-csárda épületében és környezetében.

Beruházó: DDNPI

Cél: - Jelen kor színvonalának megfelelő természetvédelmi fogadóközpont kialakítása
- A Bányafoki bemutatóhely (Élet az ártéren kiállítás) áthelyezése.

A DDNPI a tervezett létesítményt csak abban az esetben tudja megvalósítani, ha pályázati úton a teljes beruházási összeget el tudja nyerni. A helyszínt a Szekszárd 124 jelű állami tulajdonú erdőtag veszi körbe, melynek vagyonkezelője a Gemenc Zrt. Ebből adódóan a látogatóközpont megvalósításához az együttműködésre feltétlenül szükség lesz.

Megjegyzés:

Az előzőekben bemutatott két helyszín egymás közelébe (1 km), jellegében hasonló funkciók betöltésére tervezett, eltérés a beruházó vonatkozásában van. A tervezett beruházások részletes előkészítése során ezekre figyelemmel kell lenni. Javasoljuk a döntés előkészítés során a beruházók közötti szoros együttműködést, az együttgondolkodást annak érdekében, hogy ne következzen be egymás létesítményeinek ellehetetlenítése.

ERDEI TANÖSVÉNYEK

1. A **Sötétvölgyi Parkerdő területén** a Gemenc Zrt. távlati közjóléti fejlesztési tervei között szerepel **további egy vagy két tanösvény** létesítése. Az egyik a természetközeli erdőgazdálkodás (átalakító üzemmód, szálalóvágás, szálalás) témakörét dolgozná fel, a másik az erdő rekreációs funkcióját és az egészséges életmódot. A tervezett tanösvények nyomvonala jelenleg még nincs meghatározva.

2. Dr. Hollós László gombász-tanösvény

A Tolna Megyei Természetbarát Szövetség 2009-ben dr. Hollós László világhírű szekszárdi tudós születésének 150. évfordulója alkalmából a Gurovica erdészház mellett egy önmagába visszatérő, sárga kör jelzésű turistautat jelölt ki és nevezett el gombász-ösvénynek.

Dr. Hollós László közel 480 új gombát fedezett fel és írt le, innen ered az ösvény névadása.

A gombász-ösvény hossza 2.600 m, a Gemenci Zrt. vagyonkezelésében lévő erdőterületen van (Szekszárd 23 és 26 tag). Az erdészháztól indul és az egykori Borkút-forrást megkerülve ugyanoda tér vissza. Az indítótáblán kívül az ösvény mellett több közjóléti berendezés nem található.

A gombász-ösvényt a nyomvonal változatlanul hagyása mellett tanösvénnyé javasoljuk fejleszteni. A tájékoztatás, a kellemes kirándulási célpont kialakítása érdekében legalább négy-öt, a Sötétvölgyi erdőben található erdei gombákat bemutató tanösvény-tábla és 2-3 db pad, erdei bútor garnitúra elhelyezése szükséges.

ERDEI KILÁTÓ

A Bati-kereszt közelében lévő állami tulajdonú földterületen (Szekszárd 33 tag) a Gemenc Zrt. a vagyonkezelésében lévő erdőben kilátó építését tervezi, ezzel is tovább bővítve az Országos Kékkör nyomvonala körüli turisztikai attrakciók körét.

5.2.3. Közjóléti-feltáró hálózat fejlesztési javaslatok

5.2.3.1. Turistautak

A meglévő turistaút-hálózatba jelenleg nincs bekötve a Pörbölyi Ökoturisztikai Központ (ÖTK). Miután az ÖTK a gemenci túrák fontos szervezőközpontja, így feltétlenül szükséges annak turistaút-hálózatba történő becsatlakoztatása. Ezt az **Alföldi Kéktúráról leágazó új turistaút (kék+) kijelölésével vagy magának a kéktúra nyomvonalának az áthelyezésével lehet megteremteni.** A módosítás során gondolni kell arra is, hogy az ÖTK-t Baja irányából a Dunafürdői túraútról (piros sáv jelzésű) letérve a jelenleginél sokkal rövidebb úton is el lehet érni. Bátaszék irányába létesített turistaúttal újabb csatlakozási pont létesíthető a Szekszárdi-dombság turistaút-hálózatával. Az ÖTK-tól déli irányba pedig Bata, Mohács felé javasolt új turistaút nyomvonal kijelölés.

A pontos nyomvonalak jelenleg még nem állnak rendelkezésre. Végso meghatározásukba a Gemenc Zrt-n és a DDNPI-n kívül a megyei turistaszövetséget is be kell vonni.

5.2.3.2. Kerékpáros nyomvonalak

Az Evt. 2013. évi módosítását követően erdőterületen csak abban az esetben kell a kerékpáros nyomvonalat önállóan jelölni, ha az turistaúton halad (az együttes használat a látogatók életét és testi épségét nem veszélyeztetheti, az együttes használatot az erdészeti hatóságnak engedélyeznie kell). Ez a tájékozódás és a továbbhaladás miatt nem mindig elégséges, ezért célszerű a kerékpáros nyomvonalak teljes hosszának jelölése, hiszen így biztosított a megfelelő terepi tájékoztatás, így segíthető elő a terepen ismeretlen kerékpározó részére a kitűzött cél elérése. Ebből adódóan a Gemenci ETK erdőterületein a tervezett kerékpáros nyomvonalak érintett turistautakon kívüli szakaszainak jelölését is javasoljuk fatörzsekre festett, kerékpáros alakot ábrázoló jelekkel.

A meglévő, erdőn kívüli kerékpáros nyomvonalakhoz kapcsolódóan az alábbi, erdőterületet érintő nyomvonalak kijelölését javasoljuk.

Nyomvonal bővítési javaslatok:

A. **Malomtelelő és Lassi** kerékpáros megközelítése a meglévő turistautakon lehetséges. Ezeket a szakaszokat ki kell jelölni a kerékpárosok számára. Ugyancsak kerékpáros nyomvonalként jelölendő a Lassitól Baja irányába vezető Alföldi Kéktúra nyomvonala (ez a szakasz már a Gemenci ETK területén kívül van).

B. Az 5.2.3.1. fejezetben leírt **tervezett turistautakon** is szükség lesz a kerékpározhatóság jelölése. Ebből adódóan ezeket a nyomvonalakat úgy kell majd kialakítani, hogy az együttes használat feltételei adottak legyenek.

C. A **Pörbölyi Ökoturisztikai Központ és a Türr István híd között önálló pályás kerékpárút létesítendő**. Ezen a szakaszon jelenleg csak az igen forgalmas 55. számú főút vehető igénybe kerékpárral, amely a hatalmas gépjármű forgalomból adódóan jelentős baleseti kockázattal jár. Ez a bajaiak és az Euro Velo nyomvonalán haladó kerékpárosok számára nehézzé és veszélyessé teszi a Gemenci ETK területén kialakított, a töltésekre jelölt kerékpáros hálózat elérését.

D. A **Szekszárdi-dombság** feltárására javasunk egy túrakerékpáros nyomvonalhálózat kijelölését, amelynek a Sötétvölgyi Parkerdőt is érintenie kell. A közcélú forgalom előtt megnyitott erdészeti magánúton ez a lehetőség most is biztosított. Az erdei utakra javasolt túrakerékpáros hálózat kijelölése érdekében egy önálló terv elkészítésére van szükség, amelyben a térségben élők igényeit össze kell vetni a lehetőségekkel (terep, erdőgazdálkodók) és egy konszenzuson alapuló nyomvonalhálózatot kell megtervezni. A kerékpáros nyomvonalak alapvetően a meglévő erdei utakat, nyiladékokat, turistautakat vegye igénybe. A kerékpározhatóság érdekében burkolatépítés nem tervezhető, csupán a meglévő erdei utak felszínrendezése (kerékpározhatóságra alkalmas állapotba hozás) várható el az erdőgazdálkodóktól. A későbbiekben a kijelölt nyomvonalakon az erdőgazdálkodónak kötelessége lesz fenntartani a kerékpáros használhatóságot biztosító állapotot.

Az Evt-ben szabályozott módon az erdőgazdálkodó természetesen továbbra is jogosult lesz a kijelölt nyomvonalakon a kerékpáros használhatóság időszakos korlátozására.

5.2.3.3. Lovas túra nyomvonalak

A több évezredes magyar lovas kultúra nemzeti örökségünk szerves része. Annak ellenére, hogy az évszázadok múlásával eltávolodtunk a lótarás hagyományától, a nemzet tudatában mindvégig megőrződött a ló iránti tisztelet.

Jelenleg újjászületni látszik a magyar lovas kultúra, amelyet támogat a Darányi Ignác terv ötödik alprogramja. A Kincsem – Nemzeti Lovas Program felélesztetni kívánja a hanyatlóban lévő lovas ágazatot, amelynek egyik ága a tereplovaglás.

A lovas túraútvonalak jelenlegi 4.000 km-es hosszát 10.000 km-re tervezi a program növelni. Jelenleg folyamatban van a Program készítőinek vezetésével a lehetséges nyomvonalak lelovaglása, amelyet a valós és széles körben egyeztetett nyomvonal meghatározás követ. A Program térképmelléklete szerint a Gemenci ETK területét jelenleg nem érinti ilyen tervezett lovas túraútvonal.

Fejlesztési tervünk összeállítása során helyi jellegű **lovas túra nyomvonal iránti igény nem érkezett be**, így fejlesztési tervünk konkrét nyomvonal kijelölést nem tartalmaz. Ettől függetlenül a lovaglás iránti igény várhatóan az erdőterületek vonatkozásában is hamarosan jelentkezni fog.

A turisztikai jellegű *erdei lovas fogatozást szervezett keretek között igen, a lovaglást viszont véleményünk szerint nem szabad megengedni a Gemenci ártéren*. Ennek okai:

- a lovaglás vizes élőhelyhez nem kötődik,
- a jellemzően nedves nyomvonalat a lovak hamar „összevágják”, használható állapotban tartásuk jelentős többletmunkát és odafigyelést igényel,
- természetvédelmi, vadvédelmi, vadgazdálkodási szempontból nem engedhető meg és zavaró a különböző létszámú lovascsoportok napszaktól független megjelenése.

A **Sötétvölgyi Parkerdőben** a jogszabályok betartása, az erdőgazdálkodó egyetértése mellett szükséges *lehet lovas túra nyomvonalak engedély alapján történő kijelölésére*, ezt igény jelentkezése esetén kell elvégezni.

Bár az Evt. az állami tulajdonú erdőben saját felelősségre, bizonyos korlátozásokkal a gyalogosok és a kerékpárosok mellett a lovaglást is megengedi, továbbra is szükség van a lovas túra nyomvonalak egyeztetett kijelölésére, azok hálózatba állítására.

A lovas túra nyomvonalak tervezése során a turistautakat, a tanösvényeket és a kerékpáros forgalomra kijelölt útvonalakat lehetőség szerint kerülni kell. Az együttes használat az erdőlátogatók életét és testi épségét nem veszélyeztetheti. Az együttes használat az erdészeti hatóság engedélyéhez kötött (Evt. 91. §).

A meglévő közjóléti létesítmények lovas túraútvonalakkal történő érintésével kapcsolatban egyedi mérlegelés szükséges. Egyes létesítmények érintését ösztönözni, másokét pedig kerülni kell.

A lovas útvonalak kijelölése során több érdekcsoport (lovak, földtulajdonosok, gazdálkodók, vadászok, stb.) igényét kell összehangoltan figyelembe venniük az érintett hatóságoknak. Az erdészeti hatóság fontos szerepet tölt be abban, hogy a törvényes szabályozás keretein belül optimális használatot engedélyezzen.

Az erdészeti magánutak használata esetén a lovasoknak meg kell téríteniük az erdőgazdálkodók részére a nyomvonalak lovaglásból eredő fenntartási többletköltségét.

A lovaglótutak hálózatát a lovagoltatással foglalkozó létesítmények felfűzésével, valamint a lakott területek környezetében javasoljuk kialakítani.

5.2.4. Az erdőgazdálkodás közjóléti szempontú változtatásainak javaslata

Valamennyi erdőnek, a rendeltetésétől függetlenül van tágabb értelemben vett közjólétet szolgáló funkciója, mivel pusztán létével jelentős pozitív hatást gyakorol az egészséges környezet fenntartására, a társadalom egészségi állapotára (erőzióvédelem, vízbázisok védelme, széndioxid megkötés, élőhely biztosítása természetes életközösségek számára, turizmus, munkahelyteremtés, stb.). Az erdő közjóléti szerepe tágabb értelemben tehát a társadalom jólétének, fenntarthatóságának biztosításában is megnyilvánul.

A kifejezetten közjóléti céllal fenntartott, és e cél megvalósítása érdekében kezelt erdők rendeltetései között többnyire megjelenik a közjóléti rendeltetés, bár sok esetben a „prioritást” élvező rendeltetések (természetvédelmi, talajvédelmi) mellett már nem jelenik meg az erdő-részlet leírását tartalmazó lapokon.

A közjóléti létesítmény nélküli, ám közjóléti rendeltetéssel bíró erdőrészek esetében **megvizsgálandó a közjóléti rendeltetés szükségessége, indokoltsága**, azonban meg kell jegyezni, hogy jelenleg a közjóléti rendeltetésnek nem feltétele, hogy az erdőrészletben közjóléti létesítmény, közjóléti berendezés legyen.

A közjóléti erdők kezelésével kapcsolatban megfogalmazott **törvényi előírás elvárást támaszt az erdő kezelőjével szemben.**

Az Evt. 2. § (1) bekezdésben megfogalmazottak szerint: „...az erdei haszonvételek gyakorlása során törekedni kell az olyan módszerek alkalmazására, amelyek biztosítják, hogy az erdő megőrizze biológiai sokféleségét, természetességét, ...életképességét, továbbá megfeleljen a társadalmi igényekkel összhangban lévő védelmi, közjóléti és gazdasági követelményeknek, betöltse természet- és környezetvédelmi, közjóléti (egészségügyi-szociális, turisztikai, valamint oktatási és kutatási) célokat szolgáló szerepét...”

Annak érdekében, hogy a közjóléti rendeltetésű erdők megfeleljenek a törvény alapelveiben is megfogalmazott elvárásoknak és a társadalom egyre fokozódó igényeinek, **gondoskodni kell ezen erdők hosszú távú fenntartásáról és a közérdeknek megfelelő „speciális szolgáltatás” feltételeinek biztosításáról.**

A Sötétvölgyi erdőben és a közjóléti nyomvonalakkal érintett ártéri erdőkben a természetvédelmi és közjóléti érdekeket szolgáló erdőgazdálkodás jellemző. Az erdő látogatása szempontjából fontosnak ítélt szempontok tekintetében (üzemmódok, természetes felújítások aránya, faállomány-összetétel stb.) is megfelelő az erdőgazdálkodás a körzet túlnyomó részén. A nagy látogatói forgalommal érintett erdőkben „parkerdő” gazdálkodást „vár el” az állami erdőgazdálkodótól a lakosság.

Míg a tágabban értelmezett közjóléti erdőgazdálkodás figyelembe veszi a természeti értékek megőrzését, az erdőnek a környezet védelmében betöltött szerepét, addig a közjóléti rendeltetéssel rendelkező erdők általában sokkal intenzívebb turisztikai terhelésnek vannak kitéve, ezért az erdőt látogató közönség igényeit szolgálnia kell az erdőgazdálkodónak azáltal is, hogy lehetővé teszi az erdő biztonságos látogathatóságát és biztosítja a kulturált kikapcsolódás feltételeit. Ennek érdekében **az alábbi irányelveket kell figyelembe venni a parkerdő/gyógyerdő rendeltetésű erdők kezelése során:**

- törekedni kell a **folyamatos erdőborítást** biztosító, vagy az arra való átállást szolgáló üzemmódú erdőgazdálkodásra való áttérésre;
- vágásos üzemmód esetén az erdő egészségi állapotának figyelembe vételével, illetve ha az újulat megmaradását az nem veszélyezteti, **a véghasználatot több ütemben indokolt végrehajtani**, valamint fokozatos felújítóvágás esetén **hosszabb véghasználati időszakot** kell alkalmazni;
- az erdőfelújítás és az erdőnevelés során **változatos korú, fafajösszetételű és szerkezetű, hosszú távon állékony faállományt** kell kialakítani, így ennek érdekében többek között – az erdő természetességi állapotának fenntartása mellett – az erdők esztétikai értékét növelő, vagy oktatási célokat szolgáló, idegenhonos, nem intenzíven terjedő fafajú faegyedek szálsankénti elegyítése, vagy visszahagyása is megengedhető;
- **biztosítani kell a** közjóléti létesítmények, berendezések, az azokhoz vezető utak, valamint a közjóléti nyomvonalak (turistaút, kerékpáros-, lovas nyomvonal) **biztonságos használatát**, és ennek érdekében többek között azok famagasságnyi környezetében a balesetveszélyt okozó, vagy a közlekedést akadályozó fákat vagy fakoronarészeket ki kell termelni, illetve el kell távolítani;
- **az erdő látogatását** csak az erdők védelme, fenntartása, felújítása érdekében és **csak a legszükségesebb mértékben szabad korlátozni**;
- **kímélni kell** az erdőgazdálkodó hozzájárulásával kijelölt **közjóléti nyomvonalak jelzéseit hordozó fákat**;
- közjóléti nyomvonalakon történő közlekedés **akadályoztatása esetén** (kerítés, faki-termelés, stb.) **gondoskodni kell figyelmeztető táblák kihelyezéséről, a megfelelő tájékoztatásról és ideiglenes elkerülő nyomvonal kijelöléséről**;
- kerülni kell a közjóléti nyomvonalak közelítésre, készletezésre történő használatát;
- **törekedni kell arra, hogy az erdőgazdálkodási tevékenység minél kevésbé zavarja az erdő látogatóit** (látogatási csúcsidőszakokon kívüli munkavégzés, rövid idejű korlátozás, keletkező károk gyors felszámolása).